БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

1925 чылда үндезилетинген

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, ОБЛАСТЬ БОЛГАШ ХООРАЙ ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1955 СЕНТЯБРЬ 18 ВОСКРЕСЕНЬЕ № 188 (3382)

Өртээ 20 коп.

БӨГҮНГҮ СОЛУНДА:

Финлянд Республиканың Президентизи дээрги Ю. К. Паасикивиниң ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы К. Е. Ворошиловтуң хүлээп алганы (1 арын).

Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы эш К. Е. Ворошиловка Герман Демократтыг Республиканың Президентизи эш Вильгельм Пиктиң чагаазы (1 арын).

Финлянд Республиканың Президентизи дээрги Ю. К. Паасикивиниң Москвада келгени (1 арын).

Герман Демократтыг Республиканың Чазак төлээлериниң Москвада келгени (1 арын).

Л. Слепов. — Ажыл-агый удуртукчуларының ажылга харыысалгалыг болур чоруун медереп билириниң дугайында (2 арын).

ОБЛАСТЫҢ ХОВУЛАРЫНДА (2 арын).

СЭТА-ның медеглели (2 арын).

Бүгү-эвилелдиң кедээ ажыл-агый делгелгезинде.

И. В. Мичуриниң төрүттүнген хүнүнден бээр үүс чыл болурунга (2 арын).

Солунуң организакчы болгаш мобилизакчы ролүн бедилер (3 арын).

«Элегес» совхозтуң саанчыларында (3 арын).

М. Юрьев. — Кыдат улустуң улуг байырлалы (4 арын).

ДҮЖҮТ АЖААП АЛЫЫШКЫНЫ БОЛГАШ күрүнеге тараа дужаалдазы совхозтарда чүге хожудап турарыл

Дүжүт ажаап алыышкыны болгаш күрүнеге тараа дужаалдазы областың совхозтарында шыдажыр аргажок хожудаашкынының байдалында чоруп турар. Бо ажыл-агый-политика талазы-биле чугула кампания ажылды РСФСР-ниң Совхозтар министерствозунуң Тыва автономнуг областың талазы-биле төлээзи эш Конгарның болгаш совхозтар директорларының талазындан багай удуртуп турарлар.

Мооң түңнелинде сентябрьның 10-га чедир совхозтар тараа ажаап алыышкынын чүгле 40,4 хуу, күрүнеге тараа дужаарын 20,5 хуу күүсеткен. Мал чемнериниң белеткелери болгаш ногаа ажаап алыышкыны моортан база-ла дээредевес оожум темпилиг чоруп турар.

Коммунистерниң сөглээн сөзү ажыл хөрек-биле карышпас болур ужурлуг. Мынчангаш партияның, Советтериниң болгаш ажыл-агый органнарының улуг-даа, бичии-даа дужаалдыг ажылдакчыларының бүдүмчелиг эки шынарын хынап көөрде, оларның хоозун аазаашкыннарындан, чараш чугааларындан эвес, а даандырган ажыл херекти олар амыдыралга канчаар боттандырып турарындан эгелээр деп партияның Төп Комитеди үргүлчү өөренип турар.

Бистиң областа чамдык ажыл-агый удуртукчулары бо чугула айтыышкынны болганчок-да уттуп турарлар. Маңаа эш Конгарны чижек кылдыр көргүзүп болур.

Август айның эгезинде совхозтарның дүжүт ажаап алыышкынынга канчаар белеткенин турарын СЭКП обкомунуң бюрозунга болгаш облкүүскомга чугаалажып турда, эш Конгар бодунуң информазынга совхозтарны дүжүт ажаап алыышкынынга белиишкиниг белеткеп болурунуң аргалары бар дээрзин бүзүреди аарак, илерээн четпестерни чоокку хуусааның иштинде үзүткаар дугайын обкомнуң бюро болгаш облкүүском кежигүннериниң мурнунга алаан-не чаратыр чугаалавышаан, аазаашкыннар кылган. Херек кырында ол хоозун аазаашкыннар-дыр.

Дүжүт ажаап алыышкынының болгаш күрүнеге тараа дужаалдазының совхозтарда хожудап турарының кол чылдагааны болза, организастыг белеткел ажылдарын харыысалга чок багай чоруткаными-биле тайылбырлатынар. Бо үеге чедир-ле серилиг шаннар белеткетиннээн. Мооң түңнелинде шаңнарда тараалар үрелин турар. Бар кедээ ажыл-агый машиналарын дүжүт ажаап алыышкынынга бүрүн ажыглап шыдавайн турар. Ажылдан турар комбайннарның бүдүрүкчүлүү ортумаа-биле бир хүн дургузунда 5 гадан ашнас. Септелгезин багай кылганы-биле комбайннарның үрелиишкинге таваржып хей турар чоруу үргүлчүлевишаан. Бо чылын чаа келген комбайннарны дүжүт ажаап алыышкынынче дыка озалдап киирген.

Совхозтарның боттарының болгаш тараа сөөртүрүнге мобилизастап чоруткан автомашиналарны бүдүрүкчүлүг эвес ажыглап турар. «Элегес» совхоз тараа сөөртүрү-биле чоруткан автомашиналарны өскээр ажыглап турганы илерээн.

Областың удуртур организацияларының талазындан удаа-дараа сагындырып турбуже, «Өөк» совхоз (директору эш Хвостов), «Элегес» совхоз (директору эш Берсенев) трактористерниң, комбайнерлерниң, чолаачыларның болгаш дүжүт ажаап алыышкынынга ажылдаары-биле хоорай организацияларындан чоруткан кижилерге таарымчалыг байдал тургузуп бээр дугайында сагыш салбайн турарлар. Бо чорук күш-ажылының бүдүрүкчүлүүн бедиринге шаптык ужураштырын турар.

Совхозтарда партия эге организациялары совхозтар дирекцияларының ажылагый чорудулгаларын контрольдаарын болгаш дүжүт ажаап алыышкынын күштелдиринге партийжи удуртулганы кошкак тургускан. Коммунистерни совхоз бүдүрүлгезиниң чугула участоктарында таарыштыр хуваап тургуспаан.

Социалистиг чарышты трактористер, комбайнерлер болгаш фермалар аразында өзу барымдаалап тургускан. Социалистиг чарыштың түңнелин өй-шаанда үндүрүп, мурнакчыларны илередип, оларның дужулгаларын нептередир ажыл чорбайн турар. Чамдык удуртукчулары шүшпеп ажылдап турар боордан башка, совхозтарның ажылчыннары, түскай эртемниглери шупту багай ажылдап турар дээр болза ханы частырыг болур ийик.

Совхозтарда мурнакчы кижилер хөй. Чижээ, «Элегес» совхозтуң саанчылары эштер А. Дробченко, Е. Грачева, Д. Оюн сентябрь айга чедир саар инек бүрүзүндеи-не 1894—2000 литр чедир сүттү саап алганнар. Мында херектиң ужуру чүл дээрге, совхозтар ажылының, эң ылаңгыя мурнакчыларның дужулгалының дугайында айтырыглар «Шын» солунуң арынарында эвээш чырытыып турар.

Бо дугайында «Шын» солун редакциязы бодунуң буруузун миннир херек. Ындыг болза-да, эш Конгарның талазында совхозтар ажылын парлалгага чырыдарга-даа чырытпаска-даа ажыы эвээш дээр шинчилиг шын эвес билиишкин бар.

Сорулга болза, хамыктың бир дугаар эзлчегде совхозтар министерствозунуң төлээзи эш Конгарның болгаш совхозтар директорлары дүжүт ажаап алыышкынында, күрүнеге тараа дужаалгазында бар турар хожудаашкынынны чоокку хүннерниң дургузунда шиитпирлии-биле үзүткап, СЭКП обкомунуң бюрозунуң докладынын өзугаар күрүнеге тараа дужаарын сентябрь 20-де, бүгү тараа культураларының дүжүт ажаап алыышкынын сентябрь 25-те бүрүн доозары болур. Агаар-бойдустуң байдалы бергедеп, хар чаап турар апарган үеде кабинетке олура удуртур дээр канцеляр-бюрократыг ажыл стиль-биле болгаш хоозун шуугаазын кылып чугаалажыр чорук-биле шиитпирлиг демисежир херек.

Совхозтарның комбайннар агрегаттарын ийи эзлчег-биле ажылдаар кылдыр организастап тургузар. Комбайн бүрүзү ажыл нормазын долдур болгаш ажыр күүседи-рин чедип алыр. Тараа сөөртүрүнге оналаган автомашиналарның үзүктел чоокка ажылдаарын хандырар херек.

Ажылчыннарның күш-ажылының организастаашкынын экижитпишаан, хоорай организацияларындан шефке барган кижилерниң күжүн чөп ажыглаар ужурлуг. Оон-биле кады ажылчыннарның, механизаторларның болгаш шефчилериниң ажылдаарынга таарымчалыг байдалды тургузар херек.

Партияның Барыын-Хемчик, Таңды, Бии-Хем, Улуг-Хем райкомнары болгаш совхозтарда эге организациялары совхозтарның дүжүт ажаап алыышкынын күрүнеге тараа дужаарын дүрген доозар дээш социалистиг чарышты ажылчыннарның, механизаторларның ортузунга организастап, ооң түңнелин хана солуннарынга, агитхуудустарга хүн-бүрү чырыдарын удуртур хүлээлгелиг. Партийжи-политиктиг болгаш агитация-массалыг ажылдарны хову бригадаларынга күштелдирип чорудар херек. Тараа ажаап алыышкыны—каш санныг хонуктуң улуг кампания ажылы болганда партия, совет, ажыл-агый организацияларының удуртур ажылдакчыларының оларга дааскан ажыл херек дээш чогум кайы хире организакчы мергежили маңаа илеретиннер.

Совхозтарның ажылчыннары, механизаторлары болгаш түскай эртемниглери дүжүт ажаап алыышкынын болгаш күрүнеге тараа дужаалдазын дүрген күүседири дээш бүгү күжүнерни салынар!

Финлянд Республиканың Президентизи дээрги Ю. К. Паасикивини ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы К. Е. ВОРОШИЛОВТУҢ ХҮЛЭЭП АЛГАНЫ

Сентябрь 15-те ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы К. Е. Ворошилов Москвада келген Финлянд Республиканың Президентизи дээрги Ю. К. Паасикивини хүлээп алган.

Дээрги Ю. К. Паасикивини Финляндияның Премьер-Министри У. Кекконен болгаш Финляндияның ССРЭ-де Онза болгаш Бүрүн эргелиг Элчини Э. А. Вуори олар үдеп чораннар.

К. Е. Ворошилов-биле Ю. К. Паасикивиниң чугаалажыышкынының үезинде ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының Бирги Оралакчызы болгаш ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министри В. М. Молотов, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының Бирги Оралакчызы М. Г. Первухин, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Секретары Н. М. Пегов, Совет Эвилелиниң Финляндияда Онза болгаш Бүрүн эргелиг Элчини В. З. Лебедев олар олурушканнар.

Чугаалажыышкын найыралдыг байдалга эрткен.

(СЭТА).

Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы ЭШ К. Е. ВОРОШИЛОВКА *Герман Демократтыг Республиканың Президентизи* ЭШ ВИЛЬГЕЛЬМ ПИКТИҢ ЧАГААЗЫ

МОСКВА, КРЕМЛЬ

Хүндүлүг эргим Дарга!

1955 чылдың июльда Совет Эвилелиниң Чазак төлээлериниң Берлинге чоруп турганының үезинде Герман Демократтыг Республиканың Чазаа дайын үезинде совет улуска улур боттарының үүлгеткен кем-херектери дээш кеземче эрттирип турар мурнундагы туттурган герман шериглериниң арткан кезиин хостаары болгаш төрээн чуртунче дедир чандырары болдунар аргалыг ирги бе деп айтырыгны тургускан. Санал-оналдар солчуушкунунуң түңнелинде ол айтырыгны чугаалажып көөрүн Герман Демократтыг Республиканың Чазааның күзелдерин барымдаалап тургаш үргүлчүлээр деп шиитпирлетинген.

Ол айтырыг талазы-биле бистиң чуттарывыстың чазактарының аразынга санал-оналдарның улам ыңайгы солчуушкуну болганы менээ билдингир. Ынчангаш ол айтырыгны үзе шиитпирлээр эргелиг ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунге Совет Эвилелинде кеземче эрттирип турар мурнундагы туттурган бүгү герман шериглерни хуусаа бетинде хостаарының болгаш төрээн чуртунче дедир чандырарының дугайында Герман Демократтыг Республиканың тускай дилээн кимрер өй келген деп санап тур мен.

Дайын доозулган үеден бээр он ажыг чылдар эрткенин кичээнгейге алгаш, мээң дилээмни чаагай күзел-биле көөрүнге идегелимни илередип тур мен. Ындыг чаагай чорукту бүгү герман улус сеткил-сагыштын ханызындан чаагай күзел-биле хүлээп алыр дээрзинге Совет Эвилели бүзүреп болур.

Сеткилдиң ханызындан хүндүлел-биле

ВИЛЬГЕЛЬМ ПИК

БЕРЛИН, Нидершенхаузен,
1955 чылдың август 31.

Финлянд Республиканың Президентизи дээрги Ю. К. Паасикивиниң Москвада келгени

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң чалаанын өзугаар сентябрь 15-те Москвага Финлянд Республиканың Президентизи дээрги Ю. К. Паасикиви чедип келген.

Дээрги Ю. К. Паасикиви-биле кады Премьер-Министр У. Кекконен, Камгалал Министри Э. Скуг, Даштыкы Херектер министри чораан Р. Свенто болгаш Президентини үдеп чоруур өске-даа кижилер, а ол ышкаш ССРЭ-ниң Финляндияда Онза болгаш Бүрүн эргелиг Элчини В. З. Лебедев олар чедип келгеннер.

Төп аэродромга Финляндияның шылгарангай күрүне ажылдакчызын болгаш ону үдеп чоруур кижилерни ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы К. Е. Ворошилов, эштер В. М. Молотов болгаш М. А. Суслов, ССРЭ-ниң Министрлери В. Г. Бакаев, Ф. Л. Вараксин, И. Г. Кабанов болгаш И. И. Носенко, Экономиктиг харылзааларның талазы-биле Кол эргелелдиң начальниги К. И. Коваль, Совет Эвилелиниң Маршалы В. Д. Соколовский, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Секретары Н. М. Пегов, ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министриниң Оралакчызы В. С. Семенов, Моссоветтиң күүскомунуң даргазы М. А. Яснов, ССРЭ-ниң ДХМ-ниниң 3-кү Европа килдизиниң эргелекчизи С. Г. Лапин, ССРЭ-ниң ДХМ-ниниң Протокол килдизиниң эргелекчизи Ф. Ф. Молочков, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Протокол килдизиниң начальниги Г. И. Фомин, Москва комендантызы генерал-майор И. С. Колесников олар уткаанар.

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Н. А. Булганин кадыының багай болганы-биле уткуп алыышкынга келип шыдаваан.

Финляндияның ССРЭ-де Онза болгаш Бүрүн эргелиг Элчини Э. А. Вуори болгаш элчин чериниң ажылдакчылары, а ол ышкаш Москвада турар төлээ болгаш элчин черлериниң баштыңнары, совет болгаш даштыкы журналистер база дээрги Ю. К. Паасикивини уткаанар.

Президент Ю. К. Паасикивиниң Москвага келгенин холбаштыр аэродром Финлянд Республиканың болгаш Совет Эвилелиниң күрүне туктары-биле шиметинген, хүндүлүг таныылды чыскаган база Финляндияның болгаш ССРЭ-ниң күрүне гимнилерин ырлаткан.

Аэродромга дээрги Ю. К. Паасикиви микрофонга дараазында медеглели кылган:

— Мени үдеп чоруур кижилер-биле ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы К. Е. Ворошиловтуң хүлээп алганы (1 арын).

Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы эш К. Е. Ворошиловка Герман Демократтыг Республиканың Президентизи эш Вильгельм Пиктиң чагаазы (1 арын).

Финлянд Республиканың Президентизи дээрги Ю. К. Паасикивиниң Москвада келгени (1 арын).

Герман Демократтыг Республиканың Чазак төлээлериниң Москвада келгени (1 арын).

Л. Слепов. — Ажыл-агый удуртукчуларының ажылга харыысалгалыг болур чоруун медереп билириниң дугайында (2 арын).

ОБЛАСТЫҢ ХОВУЛАРЫНДА (2 арын).

СЭТА-ның медеглели (2 арын).

Бүгү-эвилелдиң кедээ ажыл-агый делгелгезинде.

И. В. Мичуриниң төрүттүнген хүнүнден бээр үүс чыл болурунга (2 арын).

Солунуң организакчы болгаш мобилизакчы ролүн бедилер (3 арын).

«Элегес» совхозтуң саанчыларында (3 арын).

М. Юрьев. — Кыдат улустуң улуг байырлалы (4 арын).

Герман Демократтыг Республиканың Чазак төлээлериниң Москвада келгени

Сентябрь 16-да Москва. Герман Демократтыг Республиканың Чазак төлээлериниң ССРЭ-ге келирин холбаштыр төп аэродром ГДР-ниң болгаш Совет Эвилелиниң күрүне туктары-биле шиметинген турган.

16 шак. Берлинден келген самолёт хонупкан. Келген төлээлериниң составында—Премьер-Министр Отто Гротеволь (төлээлериниң баштыңы), Премьер-Министриниң Оралакчылары Вальтер Ульбрихт, Вилли Штоф, Отто Нушке, Премьер-Министриниң Оралакчызы болгаш Даштыкы Херектер Министри Лотар Больц, Күрүненин план комиссиязының Даргазы Бруно Лейшнер, ГДР-ниң ССРЭ-де Элчини Иоганнес Кениг, ГДР-ниң Улус палатазының Даштыкы Херектер талазы-биле комиссиязының Даргазы Петер Флорин, Демократтыг Германияның Национал фронтузунуң Национал Чөвүлелиниң Президиумунуң Даргазы Эрих Корренс, Демократтыг тараачын партияның Чиңгине Секретары Бертольд Розе, Либерал-демократтыг партияның Чиңгине Секретары Манфред Герлах, төлээлериниң секретары элчин Фриц Гроссе, ГДР-ниң ДХМ-ниниң Протокол килдизиниң Начальниги Фердинанд Тун.

Бо чылдың июльда ССР Эвилелиниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Н. А. Булганин биле ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң кежигүнү Н. С. Хрущевтуң Берлинге чораанының үезинде ССРЭ-биле ГДР-ниң аразында найыралдыг харылзааларны хөгжүдериниң болгаш быжыглаарының сорулгалары-биле улам ыңайгы базымнарны кылыр дугайында айтырыгның талазы-биле, а ол ышкаш ийи талаларның сонуургап турар өске-даа айтырыгларының талазы-биле ССРЭ-ниң болгаш ГДР-ниң Чазактарының аразынга эгелээн чугаалажыышкыннарга киржирибиле ССРЭ биле Герман Демократтыг Республиканың Чазактарының аразында дугуржуушкун өзугаар төлээлер Москвада келгеннер.

Герман Демократтыг Республиканың Чазак төлээлерин эштер Л. М. Каганович, Г. М. Маленков, В. М. Молотов, М. Г. Первухин, М. З. Сабуров, М. А. Суслов, Н. С. Хрущев, Орук харылзаа Министри Б. П. Бещев, ССРЭ-ниң Сан Министри А. Г. Зверев, Даштыкы садыг Министри И. Г. Кабанов, Экономиктиг харылзаалар херектериниң талазы-биле Кол эргелелдиң Начальниги К. И. Коваль, ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министриниң Оралакчызы В. С. Семенов, Даштыкы садыг Министриниң Бирги Оралакчызы С. А. Борисов, Моссоветтиң Күүскомунуң Даргазы М. А. Яснов, ССРЭ-ниң Герман Демократтыг Республикада Онза болгаш Бүрүн эргелиг Элчини Г. М. Пушкин, ССРЭ-ниң ДХМ-ниниң 3-кү Европа килдизиниң Эргелекчизи С. Г. Лапин, ССРЭ-ниң ДХМ-ниниң Протокол килдизиниң Эргелекчизи Ф. Ф. Молочков, Москва хоорайның комендантызы генерал-майор И. С. Колесников, ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министерствозунуң, Даштыкы Садыг Министерствозунуң харыысалгалыг ажылдакчылары, совет болгаш даштыкы парлалганың төлээлекчилери чылыы-биле уткаанар.

Уткуп келгеннериң аразында онза болгаш бүрүн эргелиг элчиннер: Бирма Эвилелиниң—Монг Он, Вьетнамның Демократтыг Республиказының—Нгуэн Лонг Банг, Польша Улус Республиканың — В. Левиковский, Индия Республиканың К. П. Ш. Менон, Чехословак Республиканың—Я. Вошаглик, Моол Арат Республиканың—Д. Адилбиш, Албанияның Улус Республиказының—М. Прифти, Югославияның Федеративтиг Улус Республиказының—Д. Видич, Афганистанның—Г. Я. Тарзи, Болгарияның Улус Республиказының — К. Т. Луканов, Румын Улус Республиканың—И. Раб, Венгр Улус Республиканың —Ф. Мюниих, Кыдат Улус Республиканың —Лю Сяо, Египеттиң—М. А. Куни; Ливанның онза эргелиг төлээлекчизи болгаш бүрүн эргелиг министри — А. Нажжар; Иранның херектеринге түр бүзүретирген—А. Этесами; элчин черлериндеи: Корей Улус Демократтыг Республиканың — Пак Дон Хван, Финляндияның —К. Кастрен.

Герман Демократтыг Республиканың Чазак төлээлериниң келгенин холбаштыр аэродромга хүндүлүг таныылды чыскаган база Герман Демократтыг Республиканың болгаш Совет Эвилелиниң күрүне гимнилерин ырладып күүсеткен.

Герман Демократтыг Республиканың Премьер-Министри Отто Гротеволь аэродромга дараазында медеглели кылган:

Эргим өөнүктер болгаш эштер!

Герман Демократтыг Республиканың Чазак төлээлери ССРЭ-ниң Чазааның кежигүннери Силерге бодунуң ажылынга чедишкиннерни улай-улай чедип ап турар Силерниң найыслалыңарның күш-ажылга ынакшылдыг чонунга база бүгү совет улуска Герман Демократтыг Республиканың ажылчыннарындан, тараачыннарындан болгаш интеллигенциязындан акыдуманың эң изиг байырын дамчыдып тур. Германияның тайбыңга ынакшылдыг чонундан Силерге база байыр чедирип тур бис.

Бо чылдың июльда Берлинге бистерниң аравыска болган санал-онал солчуушкунун силернин-биле үргүлчүлээр дээш Москвага келир деп ССРЭ-ниң Чазааның чалаашкынын өөрүп четириишкин-биле хүлээп алган бис. Бистиң чугаалажыышкынарывыс Совет Эвилели биле Герман Демократтыг Республиканың аразында найыралдыг харылзааларны улам ыңай ханыладырынга болгаш быжыглаарынга бараан болур ужурлуг.

Совет Эвилелиниң улустарының болгаш герман улустуң аразында сырый, чүректиң ханызындан болгаш найыралдыг харылзааларны бир эвес герман улус колдуунда бодунуң милитаристиг болгаш фашистиг эрткен үезинден алдынган төөгү уроктарын ол харылзааларның үндезининге салыр болза, бистиң улустарывыстың амыдыралчы эрге-ажыктарынга таваржып турар харылзааларны канчаар чедишкиниг тургузуп болурул деп чүвени бүгү герман улуска бистиң чугаалажыышкыннарывыстың түңнели көргүзер дээрзинге идегеп турар бис.

Ындыг харылзааларны ханыладыр чорук Европага коллективтиг айыл чок чоруктуң системазын тургузарынга чаагай баштайгы белеткелдериң тургузар. Оон-биле кады бо чугаалажыышкыннар Германия-биле тайбыңның керээзи ырак эвес келир үеде боттуг үүл болур кылдыр Германияның чаңгыс эвин тайбын болгаш демократтыг үндезинге катап тургузар чорукка база дөгүм болур.

Бистиң чугаалажыышкыннарывыс бистиң ийи улустарывыстың чөптүг эрге-ажыктарынга таваржып турар шак ындыг политиканы хөгжүдеринге бараан болзун, — Герман Демократтыг Республиканың Чазак төлээлериниң Москвага келген күзели ол-дур.

Маңаа, Москвага Герман Демократтыг Республиканың Чазак төлээлеринге Силерниң көргүскениңер чүректиң ханызындан хүлээп алышкын дээш Силерге өөрүп четирдивис.

Күрүне планын күүсеткен

Бо чылдың сентябрьның 15-те Бии-Хем району (СЭКП райкомунуң секретары эш Савкин, райкүүском даргазы эш Темир-оол, МТС директору эш Балабанов) тараа дужаарының күрүне планын 114,4 хуу күүсеткен. Ол районнуң колхозтары болгаш «Өөк» совхоз бо чылын ниитизи-биле 35305 центнер тарааны күрүнеге дужааган.

Тараа дужаарының күрүне планын Тес-Хем району (СЭКП райкомунуң секретары эш Наскыл-оол, райкүүском даргазы эш Чадамба, МТС директору эш Жигалов) 105,8 хуу, Эрзин району (СЭКП райкомунуң секретары эш Чымба, райкүүском даргазы эш Аракчаа) 103,7 хуу, Барыын-Хемчик району (СЭКП райкомунуң секретары эш Санчай, райкүүском даргазы эш Одаң-оол, МТС директору эш Рагулин) 100,8 хуу күүсеткеннер. Күрүнеге тараа дужаалдазы ол районнарда үргүлчүлеп турар.

Күрүнеге пландан ажыр тараалар

Каа-Хем районнуң колхозтары бо чылын элбек дүжүттү ажаап ап турар. Боттарының күжүн санап көргеш, Төрээн чуртунуң улам байлакшылы, чоннуң чаагай амыдыралы дээш күрүнеге пландан ажыр хөй тарааларны киирип турар. Молотов аттыг база «Кызыл тук» колхозтар 200—200 тонналы немей дужаарын түс бүрү хүлээнгеш, амгы үеде ооң хөй нуруузун дужаапкан. «Типилге» колхоз 1500 пуд тарааны күрүнеге пландан ажыр киирип турар.

* * *

«Күш-ажылдың хостуу» колхозтуң тараажылары Шагаан-Арыг МТС-тиң механизаторлары-биле чаңгыс эп-сеткилдиг ажылдап турар. Партияның XX съездизинге алдар болдурган социалистиг чарыштың эзлчээнге шилчээш, олар тараа белеткелиниң күрүне планын хуусаазындан барык ай бурунгаар 102,4 хуу күүсеткен. Төрээн чуртуң шыгжамырынга 14 муң пуд ажыг эки шынарлыг тараа урдунган. Күрүнеге тараа дужаалдазы үргүлчүлеп турар.

* * *

Таңды районда «Революцияның чалбыыжы» кедээ ажыл-агый артели күрүнеге дужаар тараа планын хуусаа бетинде күүсеткен. МТС-тиң ажылдаанынга натура төлевири база белеткелдер өзугаар тараа киирилдези уламчылап турар.

Областа дүжүт ажаап алыышкыны

1955 чылдың сентябрь 15-те (хуу-биле)

Тожу	100,0
Эрзин	94,6
Каа-Хем	76,6
Тес-Хем	75,4
Чаа-Хөл	64,5
Кызыл	62,1
Таңды	61,3
Бии-Хем	59,3
Сүт-Хөл	58,9
Барыын-Хемчик	58,0
Улуг-Хем	57,1
Чөөн-Хемчик	55,7
Бай-Тайга	47,3
Өвүр	28,0

Областа тараа дужаалдазының күрүне планының күүселдези

1955 чылдың сентябрь 15-те (хуу-биле)

Каа-Хем	134,2
Кызыл	126,3
Бии-Хем	114,4
Тес-Хем	105,8
Эрзин	103,7
Барыын-Хемчик	100,8
Чаа-Хөл	90,9
Бай-Тайга	87,6
Чөөн-Хемчик	83,9
Сүт-Хөл	81.5
Улуг-Хем	77,4
Таңды	73,6
Өвүр	40,5

Областа күскү чер андарылгазы

1955 чылдың сентябрь 15-те (хуу-биле)

Улуг-Хем	108,0
Каа-Хем	78,8
Чаа-Хөл	66,2
Барыын-Хемчик	63,8
Чөөн-Хемчик	44,9
Тес-Хем	44,8
Кызыл	41,9
Эрзин	37,4
Бай-Тайга	36,4
Таңды	33,4
Сүт-Хөл	24,7
Бии-Хем	11,2
Тожу	—
Өвүр	—

Ажыл-агый удуртукчуларының ажылга харыысалгалыг болур чоруун медереп билириниң дугайында

Ажыл-агыйжы удуртукчуларның хөй санныг кадрларын өстүрген болгаш кижизиткен Коммунистиг партия болза, ол кадрлар-биле хүн-бүрү ажылды чорударын бодунуң чер-черде организацияларындан негеп турар. Партия организациялары оларны марксисчи-леничи теория-биле чеченгеттер, бедик принципиалдыг болгаш идеялыг болур чоруктуң ёзузунга, Совет күрүнеңиң мурнунга, улустуң мурнунга бодунуң хүлээлгезин болгаш харыысалгазын медереп билириниң ёзузунга кижизиндер хүлээлгелиг.

СЭКП ТК-ның июль Пленуму үлетпүрүн улам ынайгы күчүлүг кедурлүшкүнүнүң делгеренгей болгаш тодаргай программазын айытпышаан, чамдык партия органнары ажыл-агый ажылдакчыларына чавыс негелдеги салып турар деп демдеглээн. Ол чорук чамдык удуртукчуларга даскан ажыл-херекти оларның харыысалга чок ёзу-биле көөр чоруун болдуруп турар.

Харыысалгалыг болур чорукту медереп билир, күрүнеңиң эрге-ажыктарының дугайында амыр-дыш чокка сагыш салып чоруур кылдыр оларны өөредири дээни ол болур. Ажыл-агыйжы удуртукчуларны хамыктың мурнунда күрүнеңиң эрге-ажыктарын ол канчаар көрүп турары-биле: бо эрге-ажыктарны ол чүден-даа артык бедик тургузуп билир бе, Коммунистиг партияның политиказын, күрүнеңиң планнарын болгаш онаалдаларын бодунуң энергиязын, билиглерин болгаш практика кырынга боттандырарынче ол дуржулгазын углап турар бе деп чүве-биле хынаан көрүп турар.

Күрүне планы — хажык чокка күүседир хоойлу болур. Ындыг болза-даа ёзулуг партийжи ажыл-агыйжы: мен планны күүседип турар болганымда мениң неген турар негелдеге ол четчир деп чугаалап болур бе? Канчаш-даа болбас! Кандыг-даа план ук бүдүрүлгеде бар турар иштики бүгү-ле курламырларны шуптузун бүрүү-биле өөренип көрүп шыдаваас-ла болгай. Ол курламырларны илередири, оларны ажыглалга киирери, бүдүрүлге курламырларының берип болур аргазын ёзугаар күрүнеге минимумну эвес, а максимумну бээри — ажыл-агыйжы удуртукчунуң эң бирги партийжи хүлээлгези болур.

Партияның ажыл-херээ дээш, ооң шугумун, ооң шиитпирлерин амыдыралга боттандырар дээш идепкейлиг демиселчи болурун коммуниске СЭКП-ниң Уставы хүлээдип турар. Партияның шугуму, ооң шиитпирлери социалистиг үлетүрүүн, хамыктың мурнунда аар индустрияның чаа күчүлүг кедурлүшкүнүнче, ооң улам ынайгы техниктиг депшилгезинче угланган. Бо шугумну амыдыралга чорудары, партийжи шиитпирлерни практика кырынга боттандырары—кандыг-даа планның баш бурунгаар көрүп шыдаваазы бүдүрүлге курламырларын илередир, оларны улус ажыл-агыйынга бараан болган турар кылдыр тургузар дээни болур. Бо курламырларны үүле демисел-биле, массаларның чогаадыкчы идепкейи-биле илередип ап болур.

Бүдүрүлгениң иштики курламырларын амыр-дыш чокка илередирин болгаш оларны ажыглалга киирерин боттарының хүлээлгези кылдыр санап көрбес чамдык ажыл-агый удуртукчулары бисте ам-даа бар. Чижээлээрге, Грозный областың партия активиниң хуралынга айтып турганы болза, «Грознефтезаводтар» каттыжышкынының удуртукчулары эштер Пальчиков болгаш Серов олар арыг нефти продуктуларының планы иштизи-биле күүсетинип турарынга ханып турарлар. Мооц-биле кады хожудан турар бүдүрүлгелер ук каттыжышкында база-ла бар, оларның багай ажылы мурнакчыларның чедишкиннериниң хөлегезинде чажыртынган. Бешки беш чылдың чылдарының дургузунда ол бүдүрүлгелер улус ажыл-агыйынга херектиг миллион-миллион рубльдиг продукциязын күрүнеге чедир бербээннер.

Бодунуң ажылын шугумчүлекчи ёзу-биле көрбес, чедип алган үүлдерге менээргенир чорук болза, ажыл-агыйжы удуртукчулар планныг онаалгаларның күүседези-биле чажыртының алгаш, чаа техниканы нептередир дугайында, технологияны, күш-ажылдың болгаш бүдүрүлгениң организациязын сайзырангайжыдар дугайында сагыш салбайн турарында илереп турар. Шак ындыг бот-менээргечел ажылдакчы болза, планны дыка ажыр күүседирин хандырарын, онаалга ёзугаар төлевилетингени хире санныг эвес, а ооңдаа дыка хөй продукцияны улус ажыл-агыйга берип болурун бодавас-даа.

Партия үлетүрүүн чамдык адырларында техника талазы-биле хожудаашкынны илереткен. Бо хожудаашкынның база бир чылдагааны болза, чамдык ажыл-агый удуртукчулары коммунистерниң эң үнелиг шынары болур чаа чүвени тып болаар чоруун ышкынганында, менээргечел, бот-оожургадыр болгаш шаптыланчак чоруктарның боралгаанда булгажы бергениде болур.

Ындыг удуртукчуларга ылангыя Саратовтуң станок тудуушкынунуң заводунуң директору эш Захаров болгаш ол-ла заводтуң кол инженери эш Красненок хамааржыр. Сөөлгү сес чылдың дургузунда ол заводта бүдүрүп үндүрүп турар станоктарның конструкциязына үндезин сайзырангайжыдылгаларны киирбээн, эртемниң болгаш техниканың амгы негелдеринге дүгжүп турар станоктуң чаңгыс-даа чаа үндезин хевирин чогаадып турбаан деп чоокта чаа болуп эрткен партия активиниң хуралынга айтып турган. Бир эвес олар техникада ындыг доктаашкын-биле тааржып турар болганда, бир эвес олар коммунистерге чаңчыл болган бурунгаар хажык чок түүкүлден чарылган болганда үү деп ындыг партийжи ажылдакчыларын ол, оларның партийжи медерели кайда үвел?

Совет ажыл-агыйжы ажылдакчы күрүнени кажан-даа мегелевес, ведомствонуң эрге-ажыктарын күрүнеңиң эрге-ажыктарындан кажан-даа бедик тургуспас. Ындыг турбуже чамдык ажылдакчылар шаңналдарны алыр ийикпе азы четпестерни чажырып чаар соруулга-биле планның күүселдезинин дугайында шын эвес отчётту биле тура-ла берип турган таварыгаларның бары база-ла билдингир болгай. Планны ийиги чергениң кылыгларының күсели-биле күүседирин оралдажып турар, ону ниити саналга-биле күүсеткен дугайын күзелдин-биле рапорттап, номенклатура ёзугаар бердинген планның күүселдезин үскен дугайын ыыттавайын эртирип каар шак ындыг ажылдакчыларга хүүраажып болур. Ведомство кызыы эргежактарын бодап, азы хуузунда боттайбын олурар чорукту хараан, чиик планны алырынга туралыг, немелде онаалданы алганда бүдүрүлгеде ажыглатынмайн турар курламырлар бар болзада, а немелде дерилгени алырын оралдажып турар ажыл-агый удуртукчулары база-ла бар.

Эргелел аппарадын кызырар болгаш чиигедир талазы-биле партияның болгаш чазактың хемчегери турбуже хөй-хөй бүдүрүлгелерде үрдүндүр тургустунган штаттарның ам-даа хевээр артыш казап турары билдингир. Николаев областың парторганизациязының активиниң хуралынга айтып турганы болза, Туркульскиниң консерва заводунда бүдүрүлгениң үш ажылчыннарынга эргелел аппарадының бир ажылдакчызы онаажып турар. База бир ындыг чижек. Гудермесскийниң райүлетпүр комбинадының дөрт цехтериниде он бир кижи бар, оларның аразында ажылчыннар үүле беш кижи. Райүлетпүр комбинады эрткен чылдың ийиги чартыында чаңгыс-даа рубльдин продукциязын бүдүрүп үндүрбээн, а ол хирезинде ажыл төлевириңге 22,5 муң рубльди тывыскан. Бо чорук күрүнеңиң хөреңгизин ёзулуг-ла оорлап ап, ескениң күселибиле азыратының амыдыраар үүл болурундан өске үү-даа эвес ышкажы? Шак ындыг үй-балай чорукту болдургаш, ону чажырып чаан турар болгаш оларны кезээде уяткан чок кылырынга дидим болур чорукту тыпшайн турар ажыл-агыйжы ажылдакчыларның ажылында партийжи чоруктуң бичии-даа сүүзүү чок тур.

Совет ажыл-агыйжы ажылдакчы—чаа хевирниң удуртукчузу болур. Ол болза, бүдүрүлгениң техниказын болгаш экономиказын хандыр билир үүле организаторжу эвес, харын хөй-ниитичи политиктиг ажылдакчы. Ажыл-агыйжы удуртукчу үүле машиналарны, техниканы болгаш материалдыг үнелиглерни баш билип башкарар, а кижилер-биле ажылды үүле партия, профөвилел болгаш комсомол организацияларының хүлээлгези болур деп санаар болза шын эвес болур ийик. Партийжи ёзуга кижизитинген ажыл-агыйжы ажылдакчы хамыктың мурнунда кижилерниң, коллективтиң организаторжузудур. Ол болза, массаларны эвилеци-биле организастап, оларның чогаадыкчы инициативазын күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидериниче, продукцияны бүдүрүп үндүрериң көвүдериниче база техниктиг депшилге дээш демиселче угландырып турар.

Ажыл-агыйжы удуртукчу болза массаларның иштинге организастыг болгаш политиктиг ажылдарны күштелдиреринге партийжи ажылдакчы-биле бир дөмей база шуут сонуургалдыг болур. Ажылчыннарның, инженер-техниктиг ажылдакчыларның идепкейлиг чоруу бедик болган тудум-на планны күүседир дээш харыысалганы медереп билир чорук оларда сайзырангай болган тудум-на бүдүрүлгени үреттүнелдиг удуртуп турар деп үүвени дуржулга болгаш практика көргүзүп турар. Шынап-ла ындыг байдал удуртулгага дыннангыр болгаш ээлдек болур чорукту ажыл-агыйжы ажылдакчыдан күштүү-биле негеп турар, үүле дээрге, ындыг черге чазыг бүрүү дораан-на эскертинип, коллективтиң четпестерге эштешпес чоруу улам күштелип, ол четпестерни узуткаар дээш ажыл улам күштүг болуп турар. Ынчангаш ындыг черде бүдүрүлгениң чедишкиннери улуг-даа, быжыг-даа болуп турар.

Ажыл-агыйжы ажылдакчы далай дег угаанныг-даа болза, ол чаасканы бүдүрүлгениң бүгү курламырларын билип ап-даа шыдавас, оларны эң дээреги-биле долу ажыглаарының аргаларын болгаш оруктарын тып ап-даа шыдавас. Ооң ужурунда коллектив-биле үргүлчү сүмележир, бүдүрүлгенин болгаш чаартыкчыларның дуржулгазынга ол быжыы-биле даанар хүлээлгелиг. Кандыг-бир бергелер тургустунуп келзе, чаа онаалганы алганда, технологияга, күш-ажылдың болгаш бүдүрүлгениң организастыг чоруунга улуг четпестер илеретинин келгенде,—цехтерге барып, ында кижилерни чытташ, оларның сүмезин алыр херек. Массалар канчаардаа аажок улуг дириг дуржулганы шиңгээдип алган болур. Ону ажыглап билири, массалардан болгаш бүдүрүлге чаартыкчыларындан өөренип алыры—ажыл-агыйжы удуртукчунуң ёзулуг партийжи болур чоруунуң база бир эң характерлиг демиде ында болуп турар.

Партия организациялары ажыл-агыйжы удуртукчуларны хөй-ниитичи болгаш политиктиг ажылче хандарып киирери эргежок чугула. Ажыл-агыйжы удуртукчунуң хүлээлгези— ажылчыннар болгаш инженер-техниктиг ажылдакчылар-биле үргүлчү ужуражыры, олар-биле беседалажыры, ажылчыннарның хуралдарынга политиктиг илеткеддерни кылыры болур. Ол болза, ажыл-херектиң кызыы айтырыгларынга хагдынмайн, а бодун политиктиг ажылдакчы кылдыр медереп билир, бүдүрүлгеде үүле бодунуң хүлээлгелиг ажылы дээш эвес, харын партияның политиказын ниитизи-биле боттандырар дээш база-ла харыысалгалыг болурун билир арганы ажыл-агыйжы кадрларга берип турар. Ажыл-агыйжы удуртукчулар хөгжүлдениң перспективаларын көрген турарын, ажыл-херекти бодунуң ведомствозунуң азы бүдүрүлгезиниң кызыы туружу-биле эвес, а харын күрүнеңи-биле көөрүн олардан негеп турар.

Бистиң совет үевисте ажыл-агыйжы анаа-ла администраторжу болур эвес, а харын ажылчыннарның ынакшылын болгаш идегелин ажыглап хөделип турар ёзулуг массачы удуртукчу ажылга чедишкиннерлиг болуп шыдаар. Ындыг турбуже бүгү-ле айтырыгларны үүле административтиг арга-биле шиитпирлээрин оралдажып турар, коллективтиң күжүн, адаандан өрү саналдарны тооп көрбес ажылагый удуртукчулары бисте ам-даа бар.

Иваново областың Красноволжье комбинадының удуртукчулары ажылчыннарның негелделерин болгаш саналдарын үр үениң иштинде дүжүметсиг ёзу-биле көрүп келгеннер. Олар кадрлар-биле кижизидилгелиг ажылды чагырар-дужаар, каржыбиле кончуур-хөректээр чоруктар-биле солуп алганнар. Комбинаттың партия комитеди принципиалдыг болур чорукту көргүсүнээн болгаш администрация черин ооң шын эвес хөделишкиннеринге амдажыдып турган. Партияның Кишеневский хооркомунуң секретарылары комбинатка үргүлчү барып турган болза-даа, олар комбинаттың ажыл-чорудулгазы-биле мырыгай эреңгей таныжып турганнар, ооң ужурунда олар заводтуң администрация черинин ажылының каржы хажыдышкынларын эскерип көрбээн. Үүле чоокта чаа ол организацияларның кайызынын-даа инициативазы-биле эвес болзадаа, ол четпестерни илереткен, а заводтуң директору эш Туркинни ажылдан дүжүргген.

Чаңгыс-аай башталганың начальниктери болган төлээде хөй-ниитиниң саналоналындан хостуг бис дээр чергелиг чүвени барымдаалап алгаш, чамдык ажылагый удуртукчулары ажылчы чоннарның шүүмчүлекчи сагындырыгларын болгаш саналдарын кайы-хамаан чокка көрүп турарының фактылары-биле эштежин болбас. Бир эвес бүдүрүлгениң удуртукчузу бодунуң ажылын чорударда заводтуң хөй-ниитизинге, ооң удуртур өзөөнге — коммунистерге даянмас болза, ол чаңгыс-аай башталганың принцивин дүжүметсиг ёзу-биле үрээр. Чаңгыс-аай башталганың системазын шын боттандырары дээрге, ажыл-агыйжы удуртукчу коллективке, ооң активинге даянгаш, кижилерни дыннангыр болгаш кичээнгейлиг көрүп турар удуртукчунуң күзел-соруунга бүгү ажылдакчыларның чугаа чокка чагыртырыбиле негелделиг болур чорукту дүүштүрер дээни ол болур.

Бодунуң хүлээлгелерин шын билип турар совет ажыл-агый удуртукчузу болза, ажылчыннарның болгаш албан-хаакчыларның культура болгаш чурттала-амыдырал талазы-биле өзүп турар хереглелдерин хандырар дугайында сагыш човаашкынын үргүлчү салып турар. Күрүне онаалдаларын күүседири-биле чергелештир заводтуң, клубунуң, библиотеканың, столоваяларының, буфеттериниң, уруглар садтарының, амыдырал-чурттаганың ынзы-бүрү хевирлерлиг мастерскаяларының болгаш өске-даа ол чергелиг черлериниң ажылын шынаржыдар дугайында ханы сагыш салышкынын салып турар үүле ындыг ажыл-агыйжы бүдүрүлгени удуртурун чедишкиниг боттандырын шыдаар.

Партия организацияларының эң чугула хүлээлгези болза, ажыл-агый кадрларын шүүмчүлелдиң болгаш бот-шүүмчүлелдиң ёзузунга кижизидери болур. Үүле шүүмчүлелди болгаш бот-шүүмчүлелди делгеренгей калбартканының ачызында техникада болгаш күш-ажылдың организастыында хожудангай, шаптыланчак үүлдерге удур демиселди чедишкиниг чорудуп болур. Ынчангаш адаандан өрү шүүмчүлелди, сагындырыгларны дүжүметсиг болгаш улуургак ёзу-биле көөр чорукту сойгаландыр илередип, кижилерни, оларның амыдыралчы дуржулгазын ханы кичээнгейлиг, ёзулуг хүндүткеп көөрүн ажыл-агыйжы удуртукчу бүрүзүнден негээр херек.

Ажыл-агый удуртукчуларын бедик харыысалгалыг болур ёзуга кижизидер херекке марксисчи-леничи өөредилге канчаар-даа аажок улуг ужур-дузалыг. Ажыл-херектиң бединнге турар төлээде өске кандыг-даа ажылдакчы-биле бир дөмей ажыл-агыйжы кижи база-ла партияның политиказын эки билир, ооң шынныына ханы болгаш чайгылыш чок бүзүрелдиг болур ужурлуг. Оларның экономиктиг теорияны болгаш тодаргай экономиканы өөренириниң чугулазын онзалап демдеглээри чугула.

Бистиң байдалдарывыста ажыл-агыйжы удуртукчу болуру дээрге, партияның, улустуң көргүскени чаагай алдарны болгаш улуг идегелги ажыл-херек кырынга шынзыктырар дээни ол болур. Кандыг-даа албан-дужаалга тургаш, совет ажыл-агыйжы кижи ол алдарлыг улуг идегелди бодунуң бүгү ажыл-чорудулгазы-биле, бодунуң ап чоруур аажы-чаны-биле шынзыктырар ужурлуг.

Л. СЛЕПОВ.

ОБЛАСТЫҢ ХОВУЛАРЫНДА

„Комсомол 30 чылы“ колхозта

АЯНГАТЫ. (Телефон-биле). Барыын-Хемчик районда «Комсомол 30 чылы» колхоз сентябрь 16-га чедир 820 гектарның дүжүдүн чидириг чокка ажаап алган, ам арткан 160 гектарның тараазын чоокку хүннерде доозары дээш ында «С-6» база «С-4» комбайн агрегаттары колхозчу ишчилер-биле чаңгыс эп-сеткилдиг ажылдан турар. Колхоз кызылтазын бүрүн ажаап алган, ам арбайны болгаш суланы ажаап эгелээн.

МТС-тиң ажылдаанынга натура төлевири-биле катай күрүнеге 215 тонна тараа дужаар тургаш, херек кырында 232 тоннаны киирген, дужаалда база белеткел өртектери ёзугаар тараа киирилдези уламчылаан турар. Ол ышкаш келир чылдың дүжүдүнге үрезин уруушкуну эгелээн, бо хүннерге чедир 48 тонна кызылтас урдунган.

Ниитиниң малынга чем белеткээр ажылды улам күштелдирип турар. Колхоз бо чылын 1370 тонна сиген белеткээр плансыр 102,8 хуу күүсеткен. Ол ышкаш 304 тонна силос салдынган, ооң ыңай кукурузаның 212 тонна ногаан массазын база силостап алган.

Дүжүттү чидириг чокка ажаар

СУТ-БАЖЫ. (Телефон-биле). Бызыл районда «Тиилелге» көдээ ажыл-агый артелиниң тараазы бо чылын чаагай болган, гектардан ортумаа-биле 17 центнер дүжүт алдынып турар. Колхоз баштаар черинин даргазынын оралакчызы эш Седен-ооллуң редакцияга дыннатканы болза:

—Бистиң колхоз күрүнеге дужаар 480 центнер тараазындан 70 центнерни ажыр киирген, ол ышкаш МТС-тиң ажылдаанынга натура төлевириндеи (кииртинген счёттарда 1250 центнерден) 405 центнерни ажыр төлээн. Күрүнеге дужаалданы уламчылавышаан, белеткел чурумун ёзугаар күрүнеге 420 центнерни база саткан. Колхозчу тараажылар амгы үеде үрезин уруушкуннарынче кичээнгей салып турар.

Мооц-биле кады колхозтуң дүжүт ажаап алыышкынында улуг четпестер барын демдеглевейн барып болбас. Кызылдың машина-трактор станциязындан ол колхозта 3 комбайн агрегаттары ажылдап турар, а херек кырында эш Салинкин башкарганы «С-6» комбайн үүгээр ажылдап келген, ийизи: «С-6» база «С-4» комбайннар үргүлчү үрелип келген. Мооц ужурундан бо хүннерге чедир үүле 331 гектарның дүжүду ажаатынган, ам-ла 662 гектарда тараа сывында үрелип турбушаан.

Байдал бергедеп турунда аът машиналарын, хол кадырларын дүжүт алыышкынынче киирбейн турары канчап-даа таарышпас. Амгы кичээнгейни дүжүттү чидириг чокка ажаарынче угландырары негетинин турар.

Каа-Хем район сиген белеткээр планын ажыр күүсеткен

САРЫГ-СЕП. (Телефон-биле). СЭКП Төп Комитединиң январь Пленумунуң докталын амыдырал кырынга чедишкиниг боттандырары дээш колхозчуларның болгаш механизаторларның ортузунга калбарган социалистиг чарыштың түүнелинде Каа-Хем район ниитиниң малынга сиген белеткээриниң планын сентябрь 15-те 100,8 хуу күүсеткен. СЭКП райкомунуң секретары эш Агбанның редакцияга дыннатканы болза:

—Кандыг-даа ажылдың чедишкиниг болуру белеткелден хамааржыры билдингир. Мал өстүрериниң күрүне планынга холбашкан ол чугула кампания ажылын районнуң колхозтары болгаш машина-трактор станциязы организастыг эгелээн. Сигенни малга чемгир, эки хоолуг үеде ажаап алырынга колхозчу ишчилер механизаторлар биле чаңгыс эп-сеткилдиг күш-ажылды илередип турар. Партияның XX съездизинге алдаржыткан социалистиг чарыш районнуң ажылчы чоннарын улам сорук киирген.

Ниитиниң малынга четчир чем белеткээр талазы-биле районда муриакчы ажыл-агыйларны база демдеглээр херек. «Кызыл тук» колхоз (даргазы эш Целищев, парторганизация секретары эш Вдовин) сиген планын 151,3 хуу күүсеткен. Ол ышкаш «Сталинчы орук» база «Тиилелге» колхозтар мал чемги белеткээриниң планын 15—15 хуу ажыр күүсеткеннер. Сиген белеткээр ажыл районнуң колхозтарында улам калбарып турар.

Колхозка шеф

Сут-Хөл районнуң Сут-Аксы ортукак школазының 8-ки классының өөреникчилери Сталин аттыг колхозка шеф дузаламчызы көргүскеннер.

Шефчилер 25 га кукурузаны кескеш МТС-тиң силос хөндектээр машиназынга хөөп турган 80 тонна кукурузаны силостаан.

Колхоз силос салырының ниити планын 113 хуу күүсеткен. Шеф дузаламчызын өөреникчилер болгаш башкылар колхозтуң картофель ажаап алыышкынында база чорудуп турарлар.

О. ХУНА.

СЭТА-ның медеглели

Сентябрь 14-те Москвага болган парлалга-конференциязынга ГФР-ниң Федералдыг Канцлери дээрги Аденауэр Германияның кызыгаарларының болгаш өске-даа үүлдериниң дугайында айтырыгның талазы-биле бодунуң медеглелин кылган.

Мооц-биле холбаштыр СЭТА дараазында үүлдү медеглээр кылдыр Совет чазакка төлээлетарген:

Совет чазак Герман Федералдыг Республиканы Германияның кезин кылдыр көрүп турар. Германияның өске кезин болза, Герман Демократтыг Республика болур.

Совет Эвилели биле Герман Федералдыг Республиканың аразынга дипломаттыг харылзааларының тургустунганы-биле холбаштыр, Германияның кызыгаарларының дугайында айтырыг Потсдам дугуржулгалары-биле шиитпирлетинген болгаш Герман Федералдыг Республика бодунуң юридикциязын ооң суверинитединиң адаанда турар девискээрде боттандырып турар деп үүвеин медеглээри эргежок чугула деп ССРЭ-ниң чазаа санап турар.

БҮГҮ-ЭВИЛЕЛДИҢ КӨДЭЭ АЖЫЛ-АГЫЙ ДЕЛГЕЛГЕЗИНДЕ

И. В. Мичуриниң төрүтүнген хүнүнден бээр үүс чыл болурунга

Бо күзүн совет улус улуг орус эртемден Иван Владимирович Мичуриниң төрүтүнген хүнүнден бээр үүс чылын демдеглээр. Ол алдарлыг ойну байырлаарынга бистиң Тереэн чуртувустуң бүгү булуңнарында—колхозтарда, совхозтарда, эртемниң албан черлеринде, дээди өөредилге черлеринде, ажылчын клубтарда болгаш культура ордуларында белеткеним турар.

Делгелгениң хөй санныг экскурсантылары болгаш келикчилери И. В. Мичуринге тураскаатган делгелгени ынакшылдыбыле үр көрүп турарлар. Ында улуг делгир «Российниң Совет Федеративтиг Социалистиг Республиказы» деп павильонуң дугайын чугаалап турар. Экскурсантылар «Кижи болза, үнүштериниң чаа хевирлерин бойдустан дээре тургузуп шыдаар болгаш тургузар ужурлуг» деп алдын үүктер-биле бижитинген кайгамчыктыг мичуринчи сестерни номчуп турарлар. Үнүштериниң амыдыралын эргелээриниң үдезиннерин эртем ёзузу-биле салган эртемден чимистериниң, каттарының болгаш өске-даа культураларының 300 ажыг чаа сорттарын тургускан. Делгирде кайгамчыктыг чимистерни көргүзүп турар. Ам Россий Федерациязының колхозчу садтарында мичуринчи сорттарның каш-каш миллион чимистиг ыяштары үнүп турар. Чылыгга ынакшылдыг культураларның — виноградтың, абрикостарның, черешняның, яблоняларның болгаш грушаларның аныяк сорттарының өзүп турар кызыгаарлары Соңгу чүкче 500—1000 километр шөйлүп чоруткан. Сөөлгү 10 чылдарның дургузунда РСФСР-де садтарын шөлү барык ийи катап улгаткан болгаш 800 муң гектар четкен.

И. В. Мичуриниң эртем болгаш практика ажыл-чорудулгазының дугайын «Кара хөрзүнүүр төп областының» павильонунуң улуг залында көргүскен, ында бойдустуң улуг чаартыкчызының скульптуразын тургускан. Ында, а ол ышкаш Тамбов областың залында Мичуриниң кайгамчыктыг идеяларының болгаш колхозтарның база совхозтарның практиказында оларны канчаар боттандырыш турарының дугайын чугаалап турар. И. В. Мичуриң бодунуң ажыл-чорудулгазын Козлов хоорайга (амгы Мичуринск хоорайга) эгелээн. Тамбов областың залының өлүмү каш делгирлеринде эртемденниң чурттан болгаш ажылдан турганы районун көргүскен. Мичуринский район чуртта мурнакчы районнарның биразын апарган. Ында көдээ ажыл-агыйның бүгү адырлары хөгжүп, садтар чечектелип турар. 25 чылдарның дургузунда садтарлыг шөл 20 ажыг катап улгаткан.

«Сад ажылы» деп павильонда бойдустуң улуг шинчилекчизиниң амыдыралынга болгаш чогаадылгазынга хамаарыштыр хөй делгирлерни кылган. Революция мурнунда Мичуриниң амыдыралчы оруу ооң сөзү-биле алырга, кыжыртышкынга, тооп көрбес чорукка болгаш дорамчылатырышкынга таваржып чораан. Ооң ажылын бир-ле дугаарында, В. И. Ленин демдеглээн. Павильоннарның делгирлери эртемденниң бодунуң амыдыралын чырыткан ажыл-херээнин кайгамчык мектеблиишкининиң дугайын чугаалап турар. Бистиң чуртувустуң девискээринде сад ажылының талазы-биле эртемниң албан черлериниң калбак четкизи тургустунган. Эртем-шинчилелдиң он институттары болгаш дуржулганың 46 станциялары кайгамчык улуг ажылды чорудуп турар. И. В. Мичурин аттыг генетиканың төп лабораториязының садтарында безин бойдустуң улуг чаартыкчызының болгаш ооң өөреникчилериниң өстүргени чимис болгаш кат үнүштериниң 590 ажыг янзы-бүрү сорттарлыг хевирлери үнүп турар. Оларның эң экилерин ам чурттуң 12 муң пунктуларында өстүрүп турар.

Чимис ажылының эртем-шинчилел институдунуң удуртулгазы-биле эрткен чылын РСФСР-те кат-чимис культураларны райончударын чоруткан. Институттуң коллективи болгаш ооң дуржулга станциялары республиканың зоналарында бойдустуң янзы-бүрү байдалдарынга таарыштыр чимис үнүштериниң сорт составын экижидип турар. Институттуң болгаш дуржулга станцияларының гибрид фондузу ам 450 муң ажыг янзы-бүрү хевирлерлиг болуп турар.

Үнүш ажылының Бүгү-эвилел институду чимис болгаш кат үнүштериниң делегей коллекциязын чыгган. Никитский В. М. Молотов аттыг ботаника садының мичуриниңнери — Мичуринскиниң садтарында персиктиң, абрикостуң, сливаның, инжирниң, миндальдың эң үнелиг сорттары-биле байыдып турар. Эвилелдиң хөй-хөй республикаларының эртем албан черлери үнүш ажылының эртинезинге улуг салыышкынны кирген. Мичуринчи эртемге үндезилээн оларның ажылдан кылган чаа сорттарын база бедик болгаш туруштут дүжүттерни алырының аргаларын павильонда көргүзүп турар.

Бистиң чуртувуста өстүрүп турар бүгү культураларның кайгамчыктыг сорттарын И. В. Мичуриниң аргаларын ажыглап тургаш өстүрген совет селекционерлериң болгаш дуржулгачыларының ажылын делгелгениң өске-даа адырлар павильоннарында көргүскен. Хөй суттуг инектериниң, нарын чинге дуктуг хойларының болгаш малдың өске-даа хевирлериниң чаа уксааларын тургускан малчынарның-мичуринчилериниң ажылын база көргүзүп турар.

И. В. Мичуриниң болгаш ооң салгакчыларының ажылдары — бистиң чуртувустуң колхозтарының болгаш совхозтарының эң-не үнелиг чаагай эдилел байлаа болу берген.

(СЭТА).

БКАД-тың чемпионнарының аттестаттары

Бүгү-эвилелдиң көдээ ажыл-агый делгелгезинин «Манеж» павильонунга сентябрь 8-те эксперт комиссияларындан дээди үнелээшкин алган малдарның аттестаттарын байырлыг байдалдың үезинде тывыскан.

Баштайгы аттестатты Вологда областың «Буденновец» колхозтуң хаван фермазының эргелекчизи, Социалистиг Күш ажылдың Маадыры, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутаты, хаван ажаакчызы алдар-сураглыг А. Е. Лесковага тывыскан. Төрүүр хаваннар бүрүзүнден чыл санында 25 — 30 улуг ак уксаанын ооларын ап турар. Хаван ооларын ийи ай назылында 300 — 350 килограмм деңзилиг нелериниң деңзизин ажыр турар.

15 чылдың мурнунда бо-ла «Манеж» павильонунга 1940 чылдың делгелгезинде эксперт комиссиязы төрүүр бир хавандан бир чыл иштинде А. Е. Лесковаының өстүрүп-доруктурган хаван ооларын деңзилээн. Хаван ооларының ниити деңзизин 4,7 тонна болган, ол болза делегей рекорду болур. Ол үеден бээр Лесковаа ускаалыг 12 муң хаван ооларын өстүрген.

Краснодар крайның «Венцы харя» совхоз делгелгеге көргүскен малдарының дугайында 12 аттестаттарны алган. Ол аттестаттарны совхозтуң сураглыг малчыны Н. А. Бугаевка тывыскан.

1955 чылдың БКАД-тың чемпионнары болган малдарның аразында 534 килограмм деңзилиг улуг ак уксаанын «Лафет» деп аскыр хаваны. Бо-ла уксаанын 321 килограмм деңзилиг «Химера» деп кыс хаван рекордчу болган. Ажыглалдыг үүс гектар тараа шөлү бүрүзүнге совхоз эрткен чылын 137 центнер хава эъдин алган.

Өске уксааларның малдарынга аттестаттар тыпсырын чоокку хүннерде чорудар.

(СЭТА).

Хөвең ажылының механизациязында чаа үүл

Совет эрге-чагырганың чылдарының дургузунда социалистиг көдээ ажыл-агыйның чедишкиннери «Хөвең» деп павильонда онза тодаргай көстүп турар. Хаанныг Россияга бүдүрүп турганынга дөмейлээрге, Совет Эвилелинде хөвеңни 5,5 катап хөйнү бүдүрүп турар. Бистиң чуртувус хөвеңниң дужудунуң болгаш шынарының талазы-биле делегейде биргиче черни ээлеп алган. Бо чылын колхозтарда болгаш совхозтарда хөвең тарылгалары 2200 муң гектар ашкан.

Ол хөй күш үнер культураны тарып өстүрериң калбаа-биле механизастаанының ачызында хөвең ажылында улуг чедишкиннер чедип алдынган. Хөвең шөлдериниге ажылдаар бөлүк машиналарны делгелгеде көргүзүп турар. Оларның дыка хөй чаа. ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый министерствозунуң специалистизи С. Е. Соковников «Совет хөвең ажылының механизациязында чаа үүл» деп темалыг дыннадыгны кылган. Чурттуң хөвең ажыл-агыйында киирип эгелээн азы эң чоокку үеде бүдүрер машиналарның чаа тургузугларын экскурсантыларга ол таныштырган.

(СЭТА).

ПАРЛАЛГА ДОПЧУЛАЛЫ

Солуннуң организакчы болгаш мобилизакчы ролюн бедидер

«Ленинчи орук» солун (редактору эш Севен) районда ажыл-агый болгаш культура тургузуушкунунуң айтырыгларын бодунуң арыннарынга чырыдарын сөлгү үеде алаан экижиткен.

№ 60, 62 сөзүнүнде үнген «Хүн нормаларын ажыр күүседип турар» болгаш «Тулуг материалдарын кылын үндүрүп турар» деп үүлдерде Чадааныңы райүлетпүр комбинадының ажылчыннары эштер Шупулдай, Ким-оол олар боттарының бүдүрүлге нормаларын хүн-бүрүде 120 хуу күүседип, оларның кылган ажылдарының шынары эки болуп турарын бижээн.

«Искра» колхозтуң ховуларында ажылдап турар механизаторлар эштер Симонов болгаш Анарат боттарының нормаларын бүдүн чартык, ийи катап ажыр күүседип турар күш-ажылчы чедиишкиннериниң дугайын август 8-те үнген № 63 солунда бижээн... «Оларга быжыглаан «ДТ-54» деп трактор-биле олар чылдың бирги чартыының төнчүзүнге чедир 1300 гектар чымчак черни аңдарын, чыл планын хуусаа бетинде ажыр күүсетишаан, 1350 килограмм кывар үүлдү камнап алганнар».

Чылгы малдың баш санын өстүрери, оон уксаазын экижидери дээш «Октябрь 30 чылы» колхозтуң чылгычылары М. Даваа болгаш К. Сундуй олар идепкейлиг ажылдап турар дугайында № 57 солунда чырыткан. Ындыг болза-даа ук материал бодунуң хемчээлиниң талазы-биле эмин эртир кызыы болгаш чылгычыларның ажылының дуржулгазын көңгүс көргүспээн.

Эш Серин-оолдуң корреспондентизинде чугаалап турары:

— Жданов аттыг колхозта С. Доржунуң удуртканы бригада мал чемнерин белеткээриниң темпилерин бедидип турар. Сиген кестирер машиналарда ажылдап турар эштер Комбу, Сатпай, база сиген сараттакчылары эштер Өстей, Байыр-оол олар хүн нормаларын үргүлчү ажыр күүседип турарлар.

Август 11-де үнген солунда О. Папынның үүлүнде көдээ ажыл-агыйның дуржулга станциязының чедиишкиннериниң дугайын бижээн. «Саанчы Л. Монгуш сүт саалдазының талазы-биле ийиги кварталдың планын 122 хуу, О. Маада—116 хуу күүсеткен. «Пташка» деп хайнак инек баштайгы бызаалаанының бирги чылында 2119 килограмм сүт берген, оон сүдүнүң үскүрү 6,44 хуу болган. Ам ол инек хүнде үш катап саалданың үезинде хүн-бүрүде 19 килограмм сүттү берип турар».

Н. Пирсейдин «Саанчылардың чаржы» деп үүлүнде «Октябрь 30 чылы» колхозтуң инек фермаларының ажылдакчыларының чаржыны организастаан дугайын дыңнадып турар. Инектерни хүнде үш катап саарын болгаш оларның дүнеки одарлаашкынын чорудуп турарының түнелинде инек бүрүзүнден сүттү саап алыры дыка бедзэн. Чыл планын ажыр күүседир деп саанчылар хүлээнгеннер.

Районда библиотека ажылының дугайында эш Которованың үүлүнде бижээн; «Ам район библиотеказында янзы-бүрү литератураның 30 муң хире номнары бар. Библиотеканың көжер фондузу 6 муң ажыг номнарлыг. «Коммунизмче орук» колхозта көдээ библиотека номчукчуларының чагын өзүгаар кукуруза ажаалдазының, мал чемнерин силостаарының, көдээ ажыл-агый эртемнериниң болгаш практиказының чедиишкиннериниң айтырыгларының талазы-биле элээн хөй номнарны тып алган».

«Ленинчи орук» солуннуң редакциязының ажылында чамдык эки талалар-биле чергелештир шыңгыы четпестер бар. «Районнар солуннарының ажылын экижидер дугайында» СЭКП ТК-ның доктаалында айытканы болза, район солуннуң дугаар бүрүзүнге үнер мурнуку үүл хүн-бүрүнүн чугула темазынга таарыштыр диригг, көскү болгаш тодаргай билдингир дыл-биле бижитинген турар, а оон өске материалдары колхозтарның, МТС-териниң, бүдүрүлгелериниң, Советтериниң, хөй-шиити организацияларының болгаш культура-чырыдыышкын албан черлериниң ажыл-чорудулгазының дугайын база тодаргай көргүскен турар ужуруг. Бүдүрүлгениң чаартыкчыларының күш-ажылының дуржулгаларының дугайында статьяларны, эр, хөрөөжен колхозчуларның чагааларын, районнуң, областың, бүгү чурттуң амыдыралының дугайында байлактыг информацияларны, делегейниң улустар аразында болуушкуннарының дугайында СЭТА-ның допчулалдарын үргүлчү чырыдын парлаарының эргежок чугулазын база демдеглээн.

Ындыг турбуже, «Ленинчи орук» солуннуң редакциязы бар аргаларны четче ажыглаваан болгаш СЭКП ТК-ның, обкомунуң негелделеринге дүүштүр бодунуң ажылын эде тургузар талазы-биле боттуг хемчеглерни ам-даа албаан. Чижээ, салдынган бедик негелделерге харыылаан шыдавас куду шынарлыг мурнуку үүлдерни редакция чамдыкта парлап үилүрүп турар, парлатынып турар материалдарының идей-политиктиг болгаш литературалыг деңнелин бедидер дээш демисел ам-даа ыракта көшкак.

Партия амыдыралының айтырыгларын, колхозтарда тудуг ажылдарын, чер-черлер Советтериниң ажылын, идеологтуг ажылдарны бодунуң арыннарынга чырыдарының база көдээ ажыл-агыйны шиитпирлиг көдүрер дугайында партияның шиитпирлерин күүседиринче массаны сорук киирип эвилелдээриниң талазы-биле район солунунуң редакциязы ыракта четпес ажылдап келген. Советтер ажылының айтырыгларының талазы-биле июль 20-ден август 20-ге чедир район солунунга үүгле ийи-ле материал үнген. Партия амыдыралының айтырыгларының талазы-биле олла үениң иштинде болдуунда чаңгыс-даа материал үнмээн.

Амгы үеде ажыл-агыйда эң-не харыысалгалыг болгаш күженишкиниг үе — дүжүт ажаалдазының болгаш тараа белеткелдериниң планын күүседириниң шиитпирлиг үезин. Тараанның дүжүдүн бедидери болгаш тарылга шөлдерин калбартыры-биле чергелештир тараанны бүдүрүп үндүрерин көвүдериниң чугула аргаларының бирээзи болза, ажаан алышкын үезинде тараанның чидириин болдурбазы болур. Тараанның чидириглери-биле шиитпирлиг демиселди чорударын СЭКП ТК-ның январь Пленуму партия, совет организацияларындан, көдээ ажыл-агый органнарындан негээн. Тараа чидириглерин узуткаарының шиитпирлиг кол үүлү дүжүт ажаалдазының хүүсаазын кызырары болур.

Партия, совет болгаш көдээ ажыл-агый органнарының, колхозтарның, МТС-териниң болгаш совхозтарның амгы үеде чугула сорулгазы болза, дүжүттү чогуур үезинде, чидириг чокка ажаан алырын, тараа белеткелдериниң планнарын хуусаа бетинде күүседирин, келир чылдың тарылгазынга болгаш мал кыштаглаашкынынга бүгү белеткелдерни чедиишкиниг доозарын хандырары болур.

Сентябрь 10-да медээ-биле алырга, Чөөн-Хемчик району тараа ажаан алышкының үүгле 43,8 хуу, тараа белеткелдериниң планын 62,5 хуу, сиген белеткелиниң планын 75,5 хуу, силос салышкының 73 хуу күүсеткен турганын болгаш кукурузаның өстүрүлгелин эң-не багай организастаанын демдеглээри чугула. Дүжүт ажаан алышкының үлегерлиг эртнери болгаш тараа белеткелдериниң планын хуусаа бетинде күүседири, ниитиниң малынга чемнер белеткээриниң планын долдурары, мал кыштагладышкынынга чедиишкиниг белеткенири, чурталга бажыңнарының, мал кажааларының болгаш өске-даа тудугларны доозары дээш социалистиг чарышты көдээниң ажыл-ишчиларының өртүүнга хаваартын, ажылчы чоннарның политиктиг болгаш күш-ажылчы идепкейин көдүрери район парлалгазының амгы үеде соңгаарлатынып болбас чугула сорулгазы болур.

Чаа словарь

Дыл, литература болгаш төөгүнүң тыва эртем-шинчилел институдунуң эртем ажылдакчызы эш Ш. Ч. Саттың кылып тургусканы тыва-орус словары чырыкче үнген. Словарь 20.000 хире сөстен тургустунган, тиражы 6.250 экземпляр. Ында тыва дылдың грамматиктиг очергин болгаш география аттарының дацызын киргген.

Тыва-орус словарь болза литературалыг дылды моон соңгаар улам сайзырадырынга ук дылдың хөгжүлдезинин иштики дүүмнерин өөреникинге, аныяк тыва интеллигенцияларга, ол ышкаш орус болгаш тыва дылды өөренип турар бүгү ажылчы чоннарга улуг ужур-дузалыг.

Ук словарьны эш А. А. Пальмбах редакторлаан.

Эки ажылдап турар

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының XX съездизинге ажыл-ишчи чедиишкиннерлиг ужуражыр дээш Кызыл районнуң «Баян-Хем» көдээ ажыл-агый артелиниң өшкү кадарчызы С. Дылбаа ол ажылынга кызымак ажылдап турар.

Өшкүлерни күш-деңгелдиг болдурар дээш чайгы одарын эки оттуг черлерге таарыштырып тургаш ийи чылдың дургузунда 100 баш өшкүнү 364 баш чедир өстүрген болгаш бо чылын төрээн 104 баш өшкүлериниң 104 анайларны чаңгыс-даа чидириг чокка ажаан алган. Ол күрүнеге планынга хереглээр 60—70 баш сергелерни эки семис-шыырак кылгаш дужаап турар.

Бугалыг-Бедик деп черде өшкүлериниң кышкы кажаазын эки септеп, 8 тонна өдекти бөлүп алган. База 364 өшкү 100 анай кирер эрги кажааларны септеп доскан.

Эш Дылбаа кадарып турар малының баш санын өстүрер дээш эдержилгелин чыл-чылда-ла эки организастап турар.

К. ОНГА.

„ЭЛЕГЕС“ СОВХОЗТУҢ СААНЧЫЛАРЫНДА

Чурукта: совхозтуң мурнакчы саанчылары — солагай талазындан Е. Грачева, Д. Оюн, А. Дробченко.

СҮТТҮҢ БЕДИК СААЛДАЗЫ ДЭЭШ ДЕМИСЕЖИП ТУРАРЫМ

Саанчы эш А. Дробченконуң чугаазы

«Элегес» совхозтуң саанчылары «Мал ажылының продуктуларын бүдүрерин көвүдедир дугайында» СЭКП ТК-ның январь Пленумунуң шиитпирлерин чедиишкиниг күүседир дээш демисежип турар бис. Инектерден сүт саалдазын көвүдедир дугайында саанчылар социалистиг чарыштың бедиткен хүлээлгелерин алганнар.

Менээ быжыглаан 12 саар инектеримниң бирээзинден-не 1955 чылдың октябрь 1-ге чедир 2000 литр; 1956 чылдың январь 1-ге чедир 2500 литр сүттү саап алыр деп социалистиг хүлээлгени алган мен. 11 айларның дургузунда инек бүрүзүнден ортумаа-биле 2016 литр сүттү саап алдым, ынчангаш октябрь 1-ге чедир күүседир деп алганым баштайгы хүлээлгемни бир ай бурунгаар күүседипкеним ол.

Ынчаарга январь 1-ге чедир алган хүлээлгемни чедиишкиниг күүседиринче сагыш салып турар мен. Мээң саап турарым «Гроза» деп шолалыг инек хонукта 24—25 литр, «Мечта»—21—22 литр, «Белянка»—18—19 литр, «Чернушка»—17 литр сүттү берип турар. Оон өске инектер дүн-хүнде 10 литрден өрү сүттү берип турар. Чемнерни инек хөйнү чигген тудум-на оон сүт бээри көвүдээр деп үвеени практика көргүскен.

Инектерден хөй сүттү саап алыр дээш оларның чемнерилгезинче болгаш ажаалгазынче улуг кичээнгейни салып турар мен. Тургузу азыралдың үезинде совхозта инектерни саанчы боду ажаар хүлээлгелиг. Бистиң саанчыларывыс күзүн, кыжын тургузу азыралда кирген инектериниң бирээзинге-ле хүнде 30—40 килограмм силосту, хаңдектээш чымчады хайындырган чемни 15 килограммны, сигенни инектиң берип турар сүдүнүң литр бүрүзүнге 8 килограмм онаажын турар хемчээл-биле таарыштырып берип турар. Бир эвес инек мурнукузундан сөөлүнде хөй сүт берип турар апарза, аңаа бээр чемнин нормазын зоотехниктиң сүмезин өзүгаар немээр.

Саанчылар, инек ажаакчылары инектерни кыжын бүлээн суг-биле хүнде үш катап суттарын турар. Ындыг-даа болза, инектер сугну ижиксезе чежени-ле ижердир, ол хире хөй суттарар бис. Саанчылар инектерге холумактыг, суугадыр хоюткан чемнерни база берип турар. Ол холумак суугаткан чемни шишкинди, чарбалаан сула, арбай, картофель болгаш оон-даа өске үүлдерден кылып ап турар бис.

Бистиң фермавыста саар инектерни дүне сиген-биле, хүндүс янзы-бүрү чемнер-биле чемгерип турар. Тургузу азыралда инектериниң маза-бөтүн үргүлчү арыгдап-аштап, оларның турар черлерин хүн-бүрүде кургаглап турар бис.

Инектериниң кадыының байдалын саанчы хүн-бүрүде харагалзаары чугула, бир эвес инек кандыг-бир аарыгга таварышканда, оон аарыын чайладыр дээш хемчеглерни алыр, мал эмчизин келдирер ужуруг. Бистиң совхозта мал эмчизи эш Зверев малдың янзы-бүрү аарыгларын болдурбас дээш баш бурунгаар хемчеглерни ап, ылаңгыя саар инектерге хайгааралыг салып, саанчылар, мал ажаакчылары-биле сүмележип, кызымак ажылдап турар.

Совхоз инектериниң сүткүрүн көвүдедир дээш оларны бөлүк-бөлүктеп үскен одарга частан бээр ээлчештирип кадарын организастаан. Инектерни дүн-хүнү-биле одарладырын барымдаалаан, ийи кадарчыны тургускан. Кадатты мынчаар организастааргa инектер дүне серинде даңны аскы оттаар болгаш даң чаа-ла адып турар үеде боттарының тавы-биле дыштаныр, оон соонда база катап оттап эгелээр. Совхозта саар инектерни дүне шак ындыг арга-биле кадарчылар одарладып турар. Оон-биле кады совхоз кукурузаның ногаан үнүжүн саар инектерге немелде чем кылдыр чидиртирин организастап келген. Хүндүсү болгаш дүнеки одарларны совхоз эки организастаанының түнелинде инектерден эрткен чылдардазындан деңнел чок хөй сүттү саап алган бис.

Инекти саарының техниказынга өөренип алган мен. Чурттуң болгаш областың мурнакчы саанчыларының дуржулгазының дугайында солуннарда болгаш сеткүүлдерде парлатынган үүлдерни тодаргайы-биле таныжып ап, ону практик ажылымга ажыглаан турар мен. Инекти саарының эң эки аргазы болза, оон эмнин аспактап саары болур. Мен инекти саап эгелээримде баштай оон эмнин нугун, мисажтан турар мен. Инекти орту кипр саай бергеш ийиги массажты, эң сөөлүнде үшкү массажты кылып, инектиң эмининге сүттү бичии-даа артырбайн, шуптузун саап ап турар мен.

Фермада 8 саанчылар ажылдап турар бис. Совхозтуң сүт-бараан фермазында доктаатынган чурум өзугаар инектериниң саалдазын хүнде үш катап чорудып, инек саарының эртенги, дүштеки болгаш кежээки шагын саанчылар шыңгыы барымдаалап, эртен 4 шак 30 минутада, дүште 12 шакта, кежээ 6 шакта саалданы эгелеп турар.

Доктааткан шактарында саарга инектер кирип, бир эвес саанчылар инектерни айыткан шактарын барымдаалавайн саар ийикпе азы саалданы үзүктелдирер болза, инектериниң сүдү эвээжээр.

Инектериниң саалдазын чедиишкиниг чорудар сорулга-биле совхозтуң дирекциязы саанчыларның ажылдаарына элээн таарымчалыг байдалды тургускан. Бүгү саанчыларның бажыңнары ферма чанында, кадарчылар инектерни дүне-даа, хүндүс-даа эки оттуг черлерде эзлчег-биле одарладып, кадарып турар төлээде, саанчылар оларны одарга чорда саап алыр. Ынчангаш фермадан коъдан инектиң одарынга чедир саанчыларны ынай, бээр сөөртүр болгаш саггаан сүттү фермага чедирер ийи тергелиг аттарны быжыглаан. Инектерни олурып алган саарынга эптиг болуп турар бичии сандайжыгаш саанчы бүрүзүнде бар.

12 инектеримни эртенги, дүштеки, кежээки шактарда саарда оларның чогуур ээлчээн барымдаалап, чижээ, «Гроза» деп шолалыг инекти эртен-даа, дүште-даа, кежээ-даа бир дугаарында мурнай, оон дараазында база бир инекти, оон соонда база бирээни дээш оларны ээлчег-биле дараалаштыр саап турар мен. Ол чорук хөй сүт саалдазын чедип алырынга база бир дузалыг арга болур.

Бистиң фермавыста инектерден сүт саалдазының учёду эки тургустунган. Сүт-бараан фермазының бригадири эш саанчы бүрүзүнүң инек бүрүзүнден саггаан сүдүн сүт хемчээр тускай херексел-биле хемчээп турган, хүлээп ап турар. Бригадир саггаан сүттү хамыктың мурнунда саржаг кылыр черге дужаап киирер. Саалда санында-ла саанчыларның сүт саалдазын бригадир хынап турар. Саанчыларда быжыглатынган инек бүрүзүнден хүн-бүрүде саггаан сүттүң хемчээли тодаргай билдинер. Ынчангаш оортан ниити түнел база тодаргай үнүп турар.

Красноярский крайда «Каратуз» деп эзт-сүт совхозунуң коъдан инек фермазының бригадиринге болгаш саанчызынга элээн хөй чылдарның дургузунда ажылдаан мен. Күрүненің көдээ ажыл-агый талазы-биле бүдүрүлге черинге ажылдап турган, элээн дуржулганы шингээдип алган мен, ол совхозтуң менээ быжыглаан инектеринден сүт саалдазының онаалдазын долдур күүседип келген мен. Оон иштинде бир чижек болза, совхозтуң коъдан инек фермазында «Красотка» деп шолалыг инектен дүн-хүнде 30 литр, «Извелка» деп инектен 40 литр сүттү саап ап турган мен. Сүттүң бедик саалдазын чедип ап турганымның түнелинде «1941—1945 чылдарның Ада-чурттуң Улуг дайынынга алдарлыг күш-ажыл дээш» деп медаль-биле база хүндүлел бижик-биле шаңнаткан мен. Моон соңгаар инектерден хөй сүт саап алырынга бодумнуң бүгү-ле аргаларымны болгаш билиимни бээр мен.

Алдынган хемчеглериниң түнели

Совхозтуң дирекция чери болгаш партия эге организациязы сүттүг малдың продуктулуун бедидер дээш эрткен чылдан бээр элээн хемчеглерни ап келген. Совхозтуң коллективи 1954 чылда малдың бодүүн чемперинден ангыда, 1700 тонна эки шынарлыг силосту белеткээн турган. Совхоз саар инектерни оон-биле тургузу азыраан турган, оларның сүткүрүн элээн бедиткен. Бо чылын сүт-бараан фермазында саар инектериниң сүткүрү эрткен чылдаазындан улам көвүдээн.

Партия эге организациязы саанчыларның ортузунга социалистиг чарышты калбарткан. Саанчылар инек бүрүзүнден октябрь 1-ге чедир 2000 литр; а 1956 чылдың январь 1-ге чедир 2500 литр сүттү саап алыр дугайында социалистиг хүлээлгелерни алганнар. Совхозтуң мурнакчы саанчызы эш А. Дробченко инек бүрүзүнден сүт саап алыр талазы-биле бодунуң баштайгы хүлээлгезин бир ай бурунгаар ажыр күүседипкеним. Аңаа быжыглаан 12 инектерден хүнде 120—130 литр сүттү ол саап ап турган. Ол ышкаш саанчылар эштер Е. Грачева, Оюн Дадар, Серен Биче-кыс дээн ышкаш саанчылар сүт саалдазының талазы-биле чедиишкиниг болган. Ам каш-ла хонгаш бүдүн чыл дургузунда сүт саалдазының түнели үнер. Ынчангаш саанчылар алган хүлээлгелерин күүседиринче кичээнгейин улам-на улгаттырып турар.

Бистиң совхозтуң саар инектери—сименталь уксаалыг хайнак инектер чүве. Бүгү саалда үезиниң дургузунда 2500—3000 литр сүттү бээр болгаш дириг деңзизи 520 килограмм бир, 2000—2500 литр сүт бээр, дириг деңзизи 400—480 килограмм тос инек бар. Оон артканы совхозта шупту 105 саар инектер бар, оон иштинде эң-не эвээш сүт берип турар инектериниң саны 24, оларның бирээзинин-не дириг деңзизи 380—450 килограмм. Совхозтуң инектериниң сүдүнүн үскүрү 4,4 хуу.

Саанчыларның, кадарчыларның сүт саалдазын көвүдеткениниң түнелинде совхоз күрүнеге дужаар сүт планын шагда-ла 112,8 хуу күүсеткен, азы күрүнеге бо чылын 1100 центнер сүттү дужааган. Совхоз октябрь 1-ге чедир күрүнеге 1000 центнер сүттү пландан дашкаар дужаар деп турар.

Совхоз октябрь 15-тен эгелээш саар инектерни тургузу азыралга киирер. Инектерни күс, кыш дургузунда тургузу азыраарынга эткен чылдардаазындан хөй чемни азы 2500 тонна силосту, оон иштинде 700 тонна силостаан кукурузаны белеткээн. Ол болза, инектериниң сүткүрүн көвүдедиринге быжыг чем суур болуп турар.

Партия эге организациязы саанчыларның ортузунга политик-кижизидилгелиг ажылды чорудуп, оларның тускай хуралдарын үргүлчү чыылдырып, аңаа сүттүң бедик саалдазын чедип алыр дугайында айтырыгларны саанчыларга чугаалаштырып турган. Чурттуң мурнакчы саанчыларының дуржулгаларының ылаңгыя бөгетин областың эң эки саанчыларының чедиишкиннериниң база дуржулгаларының дугайында беседаларны, солун номчулгаларын фермага үргүлчү кылып келген бис.

Тус-тус саанчыларның саггаан сүдүнүн түнелин көргүзүг самбызынга делген, ажылда четпестерни чайладыр дугайында шүүмчүлелдиг материалдарны бижээн агитхуудустарны үндүрүп турган бис.

Саанчыларның коллективи ажыл-агый чылының төнчүзүнде эки көргүзүглерни ылаңгыя сүттүң бот-өртээн кудуладып тургаш, акша-хөреңгиниң камналгазын чедип алырынче онза сагыш салып турар.

СЭКП ТК-ның январь Пленумунуң доктаалын чедиишкиниг күүседири дээш демиселди улам-на күштелдирип, бүгү курлавырларны болгаш аргаларны долузу-биле ажыглап тургаш, инектиң сүткүр продуктулуун амгы турганындан каш катап көвүдедип болурунуң аргазы «Элегес» совхозта бар.

М. ШИКПЕР-ООЛ,
«Элегес» совхозта партия эге организациязының секретары.

1894 литр сүт

Совхозтуң саанчызынга ажылдаа-ла дерт чыл болдум. Эң-не баштай 3—4 хире инектерни саарынга өөренип эгелээш, оон соонда чоорту инек саарының аргазынга өөренип алган мен. Совхозтуң дирекциязындан менээ даскан ажыл-херектиң харыысалгазын медереп билгеш, инектериниң саалдазын эки чорудары дээш орадажып ажылдап турарым бо.

Энир чылдан бээр совхоз коъдан саар инектериниң дүнеки болгаш хүндүсү одарын организастыг чоруткан болгаш саар инектерге шыктыг болгаш бөдүүн чемнерни хөйү-биле белеткээн, оларның чемгерилгезин, ажаалгазын мурнуку чылдардаазындан экижиткен. Ынчангаш инектериниң сүткүрү көвүдеп турар. Инектериниң тургузу азыралының үезинде оларның хүн-бүрүде ажаалдазынче онза сагыш салып келген мен. Менээ быжыглаан инектериниң бирээзинден-не 11 айларның дургузунда 1894 литр сүттү саап алдым. Мээң саап турарым «Лена» деп шолалыг инек хонукта 15—16 литр, «Малютка» деп инек 14—15 литр, «Марина» — 13—14 литр сүттү берип турар.

Инектерден хөй сүт саап алыр дээш өске саанчылар-биле бир дөмей, бо чылдың октябрь 1-ге чедир инек бүрүзүнден 2000; 1956 чылдың январь 1-ге чедир 2500 литр сүттү саап алыр деп социалистиг хүлээлгени алган мен. Хамык ужур болза, алган хүлээлгени күүседир дээш бүгү болдунар аргаларны ажыглаарында болгаш кызымак ажылдаарында болур. Чартык чылда сүт саалдазының планын күүседиринче дээш мени совхозтуң дирекциязы Д. ОЮН.

Бедик саалда дээш

Совхозтуң дирекция чери менээ 15 инекти быжыглаан, ам оон иштинде 12 инекти херек кырында саап турар мен. Совхозтуң инектериниң сүткүрүн көвүдедир, олардан хөй сүт саап алыр дугайында улуг сорулга салдынып турарын бистиң саанчыларывыс эки билген.

Мен алган хүлээлгемни күүседир дээш улуг күженишкин-биле ажылдап келдим. Эрткен чылдың октябрьнің эгезинден бо чылдың сентябрьнің бирге чедир инек бүрүзүнден 1936 литр сүттү саап алырын чедип алдым. Мээң саап турарым «Яблочка» деп шолалыг инек хонукта 20 литр, «Снегура» деп инек 19 литр, «Бегляна» — 18 литр сүттү берип турар.

Инек саарының техниказын багай эвес билир мен, саалда санында инек бүрүзүнүн эмнин массажтап саап, оон эмининге бичиндаа сүт артырбайн, ону дөгерезин саап ап турар мен.

Инектериниң сүдүн саап алгаш кудар демир хууцнарны болгаш бетоннарны саанчы кижи кончуг арыглап, чуп ап, инек саарда халаттыг, арыг аржыылдыг ажылдап турары чугула. Ол ниити чурумну шыңгыы сагыш келдим. Совхозтуң өске-даа саанчылары база шак ындыг. Инекти саар санында-ла оон эмнин чуп, арыг аржыыл-биле чодуп ап турар мен.

Инектериниң сүткүрүн көвүдедир, сүттүң бедик саалдазын моон соңгаар чедип алыр дээш бодумнуң ажылымны суларатпазының талазы-биле болгаш ону күштелдирер дугайында кичээнгейимни салып тур мен.

Саанчы **Е. ГРАЧЕВА.**

Чурукта: сүттүң үскүрүн тодарадып турары. Солагай талазындан сүт хүлээп алыкчызы **Е. Токмашева** болгаш сүт-бараан фермазының бригадири **И. Кудрин** олар.

Фотолары С. Феоктистовтуу.

КЫДАТ УЛУСТУҢ УЛУГ БАЙЫРЛАЛЫ

Бодунуң күрүнезиниң тургустунганының алды чыл оюн кыдат улус улуг патриотчу көдүрлүүшкүннүң байдалында уткуп турар. 1953—1957 чылдарда КҮР-нуң улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң бирги беш чыл планын бо чылдың июльдуң төнчүзүнде Улус төлөлекчилериниң Бүгү-кыдат хуралының хүлээп алганы ажылчыннар, тараачыннар, интеллигенция кайгамчык улуг көдүрлүүшкүн-биле уткаан. Кыдаттың бирги беш чылында салдынган сорулгалар чаа Кыдаттың ажыл-ишчи бүргүзүнүң национал чоргаарланыышкынының дүрүм өзугаар сеткилсагыжын хайныктырып турар.

Кыдат улустуң амыдыралында чаа үеваданың төрүттүнгенин эш Мао Цзе-дунуң чарлааны 1949 чылдың октябрь 1-ниң төөгүлүг хүнүнден бээр үгле алды чылдар эрткен. Ол улуг эвес хуусааның дүргүзүнде Кыдатка үндезин өскерлиишкиннер болган.

Улустуң тиилелгелиг революциязы даштыкы империалистериң тергиндээшкинин узуткаан болгаш чартык феодалдыг, чартык колониалдыг Кыдатты ажылчын аңгының тараачыннар-биле эвилелдежип алгаш удуртуп турары хамаарышпас улус демократтыг күрүне болдурган. Мурнунда даштыкы монополияларның болгаш оларның-биле сырый холбаалыг кыдат буржуазияның үстүү бөлүктериниң холунга турган үлетпүрүүн болгаш садыгның улуг бүдүрүлгелерин, банкыларны, демир оруктарны улустуң ниити өнчүзү болдурган. Кыдат тараачыннарның ол дээш үче-үче чылдарда демисежип келгени черни помещиктерден хураап алган болгаш ажылчы тараачыннарның өнчүзү кылдыр оларга халаска дамчыдып берген. Аграрлыг улуг чаартылгалар кыдат реакцияның эң күштүг челенгизи—помещиктериң аңгызын үзүткаан, ажылчын аңгының болгаш тараачыннарның эвилелин быжыглаан, бүдүрүкчү күштериң хөгжүдезинге таарымчалыг байдалдарны тургускан.

Ол төөгүлүг чаартылгалар арга мергежилдиг 600 миллион кыдат улустуң чогаадыкчы күштерин хайныктырган. Үр дайыннарның болгаш империалистериң база гоминданчы бөлүктүң хөй чылдарның иштинде эзлеп чагырып келгенинин түңнелинде чурттуң экономиказы үрелген турганы билдингир болгай. Кыдат Улус Республиканың догуниаашкынының баштайгы үш чылдарының дүргүзүнде, 1949 чылдан эгелээш 1952 чылга чедир чурттуң экономиказы катап тургустунган. Кыдаттың Коммунистиг партиязының шын удуртулгазының, ажылчыннарның болгаш тараачыннарның күш-ажылчы көдүрлүүшкүнүнүң, Совет Эвилелиниң болгаш социалистиг лагерьниң өске-даа чурттарының акы-дүңма дузаламчызының ачызында ол чедишкин чедип алдынган.

Кыдаттың улус ажыл-агыйын катап тургусканы 1953 чылда экономиканың планныг тургузуушкунунче шилчиринге таарымчалыг байдалдарны белеткээн. КҮР-нуң экономиказын хөгжүдериниң бирги беш чыл планында илергейлетинген кайгамчык улуг сорулгалар шилчилге үеэинде Кыдаттың Коммунистиг партиязының чингине шугуму-биле, социализмни тургузарынче угланыышкын-биле тодаргайлатыныш турар. КҮР-нуң Конституциязында айтып турарын өзугаар алырга «Кыдат Улус Республиканы тургусканындан социалистиг ниитилелди тургузарынга чедир үе болза шилчилге үеэзи болур. Шилчилге үеэзинде күрүнениң кол сорулгалары болза чурттуң социалистиг индустриализациязын чоорту боттандырары, көдээ ажыл-агыйга, кустарлыг үлетпүргe, а ол ышкаш капиталистиг үлетпүргe болгаш садыгга социалистиг чаартылгаларны чоорту доозары болур».

Мырыңай чоокка чедир-ле чартык феодалдыг тургузуг тергинден турган Кыдат ышкаш ындыг кайгамчык улуг чуртка социализмни тургузары улустуң бүгү күштерин салырын негеп турар онза нарын ажыл-херек болун турар. Эш Мао Цзе-дунуң айытканын өзугаар алырга Кыдатка социалистиг ниитилелди колдуунда тургускан турар төлөде, катап тургузулга үеэзиниң баштайгы үш чылдарынга немей барык үш беш чылдар негетинин турар.

Эрги Кыдатка үлетпүр кончуг кошкак хөгжүлделиг турган. Хөмүр даш тывыжы металл бүдүрери, электроэнергия ажылдап кылыры, машиналар бүдүрүп үндүрери мырыңай чаржычыг чурагайлар-биле хемчээтинин турган. Чижээлээрге, 1949 чылда чуртка түгле 246 мүң тонна шойну болгаш 158 мүң тонна каңны эзилдирип турган. Моон үжүрүндан чурттуң индустриализациязы, хамыктың мурнунда аар үлетпүрүү — металлургия, одаар түүл үлетпүрүн, энергетиканың, машина тудуунун, химияның үлетпүрүн хөгжүдери социалистиг тургузуушкуннуң улуг хөрээнге шиитпирлиг үжүр-дузалыг болуп турар. Ол ядырларны тургуспаска болгаш колдадыр хөгжүтпеске бүгү улус ажыл-агыйын амгы үениң техниказы-биле чепсеглээр, социалистиг эгелерге көдээ ажыл-агыйны эде тургузар, чурттуң камгаланыр аргазын быжыглаар аргажок.

Беш чыл планын күүседири Кыдаттың социалистиг индустриализациязының оруу-биле бурунгаар улуг базым болур. Үлетпүр бүдүрүлгези беш чылдарның дургузунда барык ийи катап, бүдүрүлгенин чепсек-херекселдерин бүдүрери 126,5 хуу көвүдээр. Бирги беш чыл планының талазы-биле үлетпүрүүн хөгжүлдезинге бээр бүгү акша-хөреңгилериң барык оннуң тос кезии (88,8 хуузу) аар үлетпүрүүн бүдүрүлгелерин тударынга болгаш чаарты тургузарынга барып турар. Ол акша-хөреңгилериң хөй кезии Соңгу-Чөөн Кыдатта Аньшаньның металлургия комбинадының чаа цехтерин болгаш заводтарын калбартырынга база тударынга, Баотоуда (Иштики Моолда) болгаш Уханьның районунда (Төп Кыдатта) чаа металлургия комбинаттарының тудуушкунунга, чылыгның 15 электростанцияларын тударынга болгаш Фынманьның сураглыг гидроэлектростанциязын (чурттуң соңгу-чөөн талазында) эде тургузарынга, хөмүр даштың 31 улуг шахталарын тургузарынга, нефть болгаш өөнүг металлдар тывыжын калбартырынга, ийи автозаводтарны тударынга кирер. Ол заводтарның бирээзи продукциязын бо беш чылдың дургузунда берип эгелээр. Оон ынай трактор заводун, аар машина тудуунун ийи заводтарын, электротехника үлетпүрүүнүң бүдүрүлгелерин база тудар.

Туттунун турар улуг бүдүрүлгелериниң эзээн хөй кезии ийиги беш чылда доозулган турар, ынчалзажок 1957 чылга чедир Кыдатка үлетпүр бүдүрүлдези дыка хөй катап өзер. Чижээлээрге, 1957 чылга чедир кан бүдүрери 4.120 мүң тонна болур, тодаргайлаарга 1952 чылдың деңнелин үш ажыг катап, ынчаарга эрги Кыдатка чедип алдынган эң бедик деңнелди—4,5 катап ашкан турар. 1957 чылда электроэнергияны 1952 чылдынга дөмейлээрге 2,2 катап хөйнү, хөмүр дашты—1,8 катап, генераторларны—7,7 катап, электромоторларны 1,6 катап хөйнү бүдүрер болур. 1957 чылда мурнунда Кыдатка бүдүрбейн турган 4.000 чүк автомобильдерин бүдүрген турар, ынчаарга бирги автозаводтуң тудуушкуну доостурга чыл иштинде-ле 30 мүң чүк автомобильдерин бүдүрүп үндүрер болу бээр.

Беш чыл планы өзугаар чиик үлетпүрүүн бүдүрүлгелерин, ылангыя пес-таавының 39 улуг фабрикаларын тудары база көрдүнген.

Бирги беш чыл үезинин дургузунда эзээн хөй чугула демир орук шугумнарын туткан турар, оон иштинде КҮР биле МАР-ны харылзаштырар болгаш Москвадан Пекин чедир орукту 1.000 ажыг километр кызырар Цзинин—Эрлянь демир орук шугумун тудар. Узун дурту 3.000 ажыг километр Ланьчжоу—Урумчи—Алма-Ата демир оруунун тудуушкуну үргүлчүлеп турар. Ол орук база-ла Совет Эвилели биле Кыдатты харылзаштырар болгаш Москвадан Пекин чедир орукту ийи мүң километр кызырар. Ол орук Соңгу-Барыын Кыдаттың нефть-биле, өөнүг металлдар-биле болгаш өске-даа ажыктыг казымалдар-биле байлак калбак делгемнерин тавартыр эртер болгаш ол черни улуг үлетпүрлүг район болдурарынга дузалаар.

Соңгу-Барыын, Мурнуу-Барыын Кыдаттың хөй национал районнарынга болгаш Иштики Моолга улуг экономиктиг тудуушкун бүгү чуртка үлетпүрүү эң-не бодамчалыг таарыштыр тургузарынга, үлетпүр төптерин чиг-эттиң үнер-дөстеринче чоокшуладырынга чедирип кээп, а ол ышкаш Кыдатта чурттаан бүгү национал-дарның дең чоруунун экономиктиг үндезинин тургузар.

Хемнерни ажыглалга киирер талазы-биле ажылдарже Кыдатта кайгамчык улуг кичээнгейни салып турар. Хуайхэ хемде ирригастыг улуг ажылдар каш чылдар иштинде чоруп келген. Улуг хемчээлиниң талазы-биле Кыдатта ийиги хем—Хуанхэге үерлээшкиннерни болдурбас болгаш энергияның курлавырларын шиңгээдип алыр талазы-биле комплексилиг улуг хемчегларни боттандырып турар, чүге дээрге Кыдатта бүгү ажылдатынып турар черлериниң 40 хуузу ол хемниң унунга онаажыр.

Беш чылдың үезинде Кыдатка чүс-чүс мүң гектар күр черлерни аңдарар, ол ажыл-херекке кол рольду Совет Эвилелиниң дузаламчызы-биле тургускан болгаш мурнакчы техника-биле чепсеглетинген «Найырал» деп күрүне ажыл-агыйының чери ойнап турар, ол ажыл-агый 375 мүң гектар күр черлерни шиңгээдип алыр.

Бирги беш чылдың төнчүзүнге чедир кыдат улус бүгү улус ажыл-агыйын социалистиг ёзу-биле эде тургузарының хөрээнге бурунгаар дыка улуг базымны кылыр. Кыдаттың экономиказында янзы-бүрү секторлар болгаш өнчүүн янзы-бүрү хевирлери турун турар: социалистиг, улустуң ниити өнчүлүг күрүне сектору; кооператив сектору, ажылчы массаларның коллективтиг азы кезик чамдыктай коллективтиг өнчүзү аңаа дүгжүп турар; тараачыннарның болгаш ус-тывышчыларның тус-тус ажыл-агыйларының сектору, ажыл-ишчилерниң хуу ажылдыгларының өнчүзү аңаа дүгжүп турар; хоорайда национал буржуазияның үлетпүр болгаш садыг бүдүрүлгелерин база кулактарның ажыл-агыйын хаара тудуп турар хуу капиталистиг сектор; күркапиталистиг сектор улустуң ниити күрүне өнчүзү болгаш хуу капиталистиг өнчү ында дүгжүп турар. Ажыл-агыйның янзы-бүрү секторлары кожа турун болгаш демисежип турар хөй угланыышкынныг экономиканы социалистиг экономика кылдыр хуулдурарының сорулгазы тараачыннарның болгаш ус-тывышчыларының тус-тус ажыл-агыйларын, а ол ышкаш хуу капиталистиг үлетпүрүү болгаш садыгны чоорту чаартырының аргазы-биле шиитпирлетинип турар. Ону кылыр дээш янзы-бүрү үелер аразын, шилчилге хевирлерин ажыглап турар.

Көдээ ажыл-агыйда болгаш кустарлыг үлетпүрде ажыл-агыйның социалистиг системазынче шилчиишкининиң кол хевири болза ажыл-агыйны коллективтиг эгелерге чорудун турар, а чер болгаш бүдүрүлгениң өске-даа чепсек-херекселдери хуу өнчү кылдыр артып турар чартык социалистиг хевириниң бүдүрүлге кооперативтери болун турар. Күш-ажыл чарыгдалын болгаш дадывыр хевирлиг кылдыр ниити фондуга кооперативтиң кежигүн бүрүзүнүң киргени бүдүрүлгениң чепсек-херекселдерин барымдаалап турган, ук кооперативтерге кирген орулгаларны хуваажып турар. Хуу капиталистиг бүдүрүлгениң болгаш садыгның социалистиг чоорту чаартылгазын күркапитализмниң янзы-бүрү хевирлерин дамчыштыр боттандырып турар. Күркапитализмниң дээди хевири болза күрүненің болгаш капиталистиң кады башкарып турары холушкак бүдүрүлгелер болун турар.

Беш чылдың төнчүзүнге чедир чурттуң тараачын ажыл-агыйларының үштүн бир кезии (олар шупту 110 миллион ажыг) көдээ ажыл-агыйда чартык социалистиг хевириниң бүдүрүлге кооперативтеринге каттышкан турар, ол чорук Кыдаттың көдээ ажыл-агыйын социалистиг ёзу-биле эде тургузарынга таарымчалыг байдалдарны тургузар. Ол-ла үениң дургузунда хуунуң үлетпүр бүдүрүлгелериниң хөй нуруузу холушкак, күркапиталистиг бүдүрүлгелер кылдыр чаартынар. 1957 чылда күрүненің, кооперативтиң болгаш холушкак бүдүрүлгелер кыдат үлетпүрүүн бүгү продукциязының 87,8 хуузун бээр, а чурттуң үлетпүр бүдүрүлгезинге хуу капиталистиг бүдүрүлгелериниң үлүг-хуузу 1952 чылда 39 хуу турганындан 1957 чылда 12,2 хуу чедир кызырлыр.

Социализмче оруктан Кыдаттың хөгжүлдези Совет Эвилелиниң болгаш социалистиг лагерьниң өске-даа чурттарының акы-дүңма дузаламчызы-биле чиигеп турар. Кыдаттың социалистиг индустриализациязының эң-не бирги үндезини болур 694 улуг үлетпүр бүдүрүлгелериниң 156 бүдүрүлгелерни Совет Эвилелиниң дузазы-биле тургузуп турар. Чаа Кыдаттың индустриязын тургузарынга чехословак машина тудугжулары, румын нефтичилер болгаш улус демократиязының өске-даа чурттарының тускай эртемниглери дузалажып турар. КҮР-га беш чылдың үезинде ССРЭ-ниң дузаламчызы-биле атомнуг энергияны тайбың ажыглаары-биле холбаалыг тудуушкунну эгелээри көрдүнген.

Культура тургузуушкунунуң талазы-биле база улусчу Кыдаттың чедишкиннери дыка улуг. Ажылчыннар болгаш тараачыннар, оларның ажы-төлдери кижиниң цивилизациязының байлактарын, хамыктың мурнунда оон дээди чедишкинин — марксисчи-ленинчи өөредигни шиңгээдип алыр арганы алган. Улус ажыл-агыйының янзы-бүрү адырларынга ажылдаар улустуң иштинден үнген чүс-чүс мүң тускай эртемниглерни кыдат дээди өөредилге черлеринде белеткеп турар. Миллион-миллион ажылчыннар болгаш он-он миллион тараачыннар кежээки школаларда билиглерни шиңгээдип ап турар. Улустуң уран-чогаалы болгаш уран-чүүлү хөгжүп турар.

Политика, экономика болгаш культура тургузуушкунунда кыдат улустуң чедишкиннери Кыдат Улус Республиканың аталдарын бүгү делегейге быжыглап турар. Ам буржуаз ажылдакчылар безин улусчу Кыдатты «хүлээп көрбезинин» политиказын болгаш ону улустар аразының чугула айтырыгларын шиитпирлээринге киржириндеи аңгылаарының ораладжышкыннарын үргүлчүлээр чоруктуң тайбыңның хөрээнге канчап-даа таарышпазын болгаш хоралыын хүлээп көрбейн барын шыдавастар. Беш улуг күрүненериниң—ССРЭ-ниң, КҮР-нуң, АКШ-тың, Англияның болгаш Францияның даштыкы херектер министрлериниң Индий-Кыдатка дайынны соксадырынга чедирип келген Женева чөвүлел хуралының (1954 ч.) дуржулгазы, Кыдаттың, Индияның болгаш өске-даа күрүненериниң киришкени Азия болгаш Африка чурттарының Бандунгка (Индонезияга) болган конференциязының дуржулгазы Кыдат Республиканың улустар аразында эң чугула ролун көргүскен. Кыдат биле Индияның көдүрүп үндүргени болгаш Совет Эвилелиниң, улус демократиязының чурттарының, Бирманың болгаш өске-даа элээн хөй күрүненериниң деткээни чурттар аразынга харылзаалардың беш принциптери болза, бүгү күрүненериниң ниитилел тургузуундан хамаарылга чокка оларның кады ажылдажылгазының болгаш кожа-хелбээ догуннаашкынының үндезин сууру кылдыр улам улуу-биле хүлээп алдынып турар.

Кыдат улус тайбыңга изиг ынакшылдыг болуп, ону камгалаар болгаш быжыглаар дээш идепкейлиг демисежип турар. Девискээр талазы-биле бүдүн турар чорукту болгаш бүрүн эргени кайы-кайызының хүндүлээринге, халдашпазынга, бот-бодунуң иштики херектерин холгаарлашпазынга, дең эргеге болгаш кайы-кайызынга ажыктыг болурунга, тайбың кожа-хелбээ догуннаашкынга үндезилээш кандыг-даа күрүне-биле таарымчалыг харылзааларны доктаадып тургузарынга кыдат улус белен. Улустар аразының дүшкүүрлүг чоруктарын кошкадырынче КҮР-нуң күзел-чүткүлдүүнүң дугайын ам Женевада болуп турар кыдат-америк чугаалажыышкыннар база херечилеп турар. Ук чугаалажыышкынларның бирги айтырыы болур кайы-кайызының хамааты кижилерин дедир чандыржырының дугайында айтырыгны таарымчалыг кылдыр шиитпирлээн.

Ынчалзажок Кыдаттың тайбынче күзелчүткүлдүү бодунуң дүрүм өзугаар национал эргелерин дүжүп бээринге чепшээрежир дээни черле ол эвес. Амгы үеде Ыраккы Чөөн чүкте, Тайваньның районунда ол кыдат ортулукту АКШ-тың херек кырында эжелеп үргүлчүлевишаан, ону хостаарынга шаптыктап турары-биле болдунган дүшкүүрлүг чорук хевээр артып турар. Улус төлөлекчилериниң Бүгү-кыдат хуралының 2-ги сессиязынга эш Чжоу Эньлайның бодунуң чугаазынга онзалап демдеглээнин өзугаар алырга Тайвань ортулукту хостаарынга хамаарыштыр кыдат улустуң бодунуң бүрүн эргелерин боттандырары—ол Кыдаттың бодунуң иштики херээ болур.

Делегей байдалын бакыдадырын, янзы-бүрү күрүнелер аразынга чогуур найыралдыг харылзааларны доктаадып тургузарын болдурбазын ораладжыр чорукту үргүлчүлеп турар «соок дайынның» болгаш «күштүң туружундан» политиканың камгалакчылары Кыдатка хамаарыштыр боттарының бууран дүшкен политиказын камгалап турарлар. Ынчалзажок кажан Кыдаттың салым-чолун Вашингтонга, Лондонга, Токиога шиитпирлеп турган үелер дедир келбес кылдыр чоруй барган.

Амгы үеде Кыдат делегейде кайгамчык улуг деңзилиг улуг күрүне болун турар. Совет Эвилели-биле кады Кыдат Улус Республика чер делегейниң бүгү чопунуң үштүң бириндеи хөйү—900 миллион кижини каттыштырып турар социализмниң чаңгыс аай, сырый каттышкан лагерин баштап турар. Кыдат улустуң күштери эгээртинмес улуг. Ол бодунун чырыткылыг социалистиг келир үезин көрүп турар болгаш хосталган улустуң арга-мергежилдиг бүгү-ле чүткүл-биле, күш-ажылга ынакшыл-биле болгаш улуг көдүрлүүшкүн-биле ол чырыткылыг келир үе дээш демисежиринге белен. Кыдаттың Коммунистиг партиязының удуртулгазы-биле, социалистиг лагерьниң өске-даа чурттарының акы-дүңма дузаламчызы-биле кыдат улус бодунуң чуртун күчүлүг социалистиг күрүне болдурбушаан, бурунгаар бүзүрелдиг базым-биле чоруп олурар.

М. ЮРЬЕВ.

★ ★

Эрткен чылын Аньшаньның металлургия комбинадынга чаа клуб туттунган. Ол ам бүдүрүлгенин ажылчыннарының болгаш албан-хаакчыларының ортузунга культура-массалыг ажылдарның төвү болу берген.

Чурукта (солагай талазында): комбинаттың ажылчыннарының болгаш албан-хаакчыларының симфониялыг хөгжүмүнүң концертке белеткенин турары.

Аньхуэй можуда Бихэ хемде Фоцзялиниң суг шыгжамыры. Оон иштикири — 470 миллион кубометр суг кирер (оң талакы чурукта).

Синьхуа агентилелиниң фотолары.

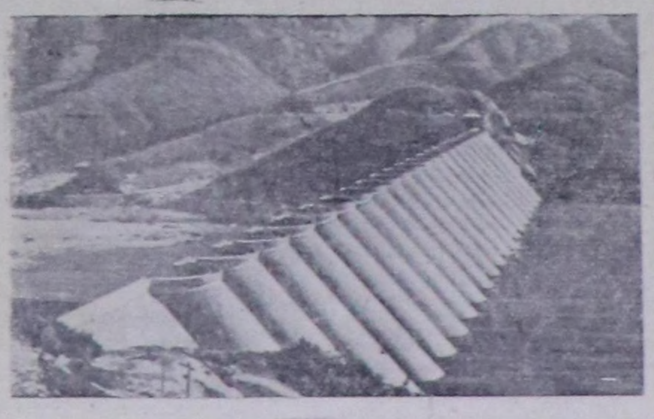

★ ★

Вашингтонга япон-америк чугаалажыышкыннар талазы-биле Японияның Коммунистиг партиязының ТК-зының медеглели

ПЕКИН. Япон парлалганың дыңнадынга даянгаш Синьхуа агентилелиниң дамчыдып турары болза, Японияның Коммунистиг партиязының Төп комитединиң секретариады медеглел чарлаан, ол медеглелде Вашингтонга чугаалажыышкыннар дугайында чоокта чаа болган япон-америк кады кылган дыңнадыгны буруу шаап турар.

Дыңнадыгдан илереп турары болза, Сигемицу болгаш Даллес Японияда шериг базаларын калбартырын, чепсеглээшкининиң чорудулгазын дүргедедирин болгаш Ыраккы Чөөн чүкте туруш чок байдалбар болуп турар деп чылдак-биле америк-япон «айыыл чок чоруктуң пактызын» күштелдиреринин күзеп турарлар деп медеглелде чугаалап турар. Бо болза, улустар аразының дүшкүүрлүг чоруун көшкадырының кол бодалынга дөрт улуг күрүненерниң чазактар баштыңнарының чөвүлел хуралынга доктаатынган кол бодалгага улур болуп турар. Бо болза, япон улустуң күзел-соруунга база-ла улур болуп турар. Япония биле Каттышкан Штаттарның аразында «айыыл чок чоруктуң пактызын» болгаш «административтиг дугуржулганы» катап көөрүн япон улус күзеп турар.

Ыраккы Чөөн чүкте туруштуг эвес байдал Азияда америк политикадан үнген деп оон ыңай медеглелде айтып турар.

Японияның хамаарышпас чоруу болгаш тайбың дээш демиселче Японияның Коммунистиг партиязы демократтыг бүгү бөлүктер-биле болгаш бүгү улус-биле каттыжар деп медеглелдиң түңнелинде демдеглеп турар.

(СЭТА).

Капиталистиг чурттарда ажыл соксадыышкыннары

АКШ

НЬЮ-ЙОРК. Порт ажылчыннарының ажыл соксадыышкыны АКШ-та алды хонук уламчылап турар. Порт ажылчыннарының хамаарышпас профэвилелинге хамаарыштыр Нью-Йорк болгаш Нью-Джерси штаттарының порт комиссияларының чорудуп турар ылгап дорамчылаарының политиказынга удурланганының демдээ болдуруп ажыл соксадыышкыны Нью-Йоркта эгелээн. Ажыл соксадып турарларны Филадельфтиң, Бостоннуң болгаш Норфолктуң порттарының чүк чүдүрүкчүлери деткээн, ындыг болза-даа, олар удаваанда ажылын катап эгелээн, ажыл соксадыышкыны Нью-Йорк портунуң түгле 30 мүң чүдүрүкчүлери уламчылаан. Оон-биле чергелештир, Нью-Йорк болгаш Нью-Джерси штаттарның эргечагырганы профэвилелдиң негеделерин көөрүнден ойталаан, профэвилелдиң удуртулгазы АКШ-тың Атлантика эринде болгаш Мексикан мугулдурунда 35 улуг-улуг порттарга ажыл соксадыышкынын эгелээрин профэвилелдиң 100 мүң кежигүннеринге айтыышкынны берген.

* * *

НЬЮ-ЙОРК. Электри үлетпүрүүнүң ажылчыннарының профэвилелинде кирип турар 43 мүң ажылчыннарның ажыл соксадыышкыны эгелээнин Ассошиэйтед Пресс агентилелиниң корреспондентизи Питсбургган дыңнаткан. «Весттингауз электрик» компаниянның 28 заводтарының ажылчыннары ажыл соксадып турар.

Компания профэвилели-биле чарган керээзин бодунуң үрээни-биле холбаштыр август 7-ден эгелээш ажылын соксаткан Питсбурггта заводтарының бирээзинин ажыл соксаткан 2200 ажылчыннарын деткиири-биле бо ажыл соксадыышкыны чарлатынган.

(СЭТА).

ЯПОНИЯ

ТОКИО. «Нихон кокан», «Сумитомо киндзоку» болгаш «Кобе сейтецу» деп үш улуг металлургия компанияларының профэвилелдери 24 шактыг үшкү ажыл соксадыышкынын чоруткан. Ажыл соксадып турарлар ажыл төлевирин улгаттырарын негеп турганнар.

«Нихон кокан» компаниянның 12 мүң ажылчыннары, «Сумитомо киндзоку» компаниянның Бакайма заводунуң 1000 ажыг ажылчыннары болгаш «Кобе сейтецу» компаниязының ийи заводтарының 1000 ажылчыннары ажыл соксадыышкынынга киришкен.

Сентябрь 13-те «Явата сейтецу» компаниянның ажылчыннарының ажыл соксадыышкынын чарлаан.

(СЭТА).

АНГЛИЯ

ЛОНДОН. Солуннарның дыңнадып турары болза, Блэкпульда «Хауркер» фирманың ужар-чүүл заводунуң 1500 ажылчыннары ажыл төлевиринге немелде төлевир төлээрин заводтуң дирекция чери ойталаан соонда ажыл соксадыышкынын эгелээн.

(СЭТА).

Редакторнуң оралакчызы
Т. С. ТАЛГАНЧИК.

ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйын катап тургузарының болгаш хөгжүдериниң дөртку күрүне чэзшкини

1955 чылдың сентябрь 4-те Махачкала хоорайга болган 12-ги тиражының

НҮҮРТЭЭР ТАБЛИЦАЗЫ

Чэзшкиннің бүгү разрядтарында серияларның болгаш облигацияларнын мооң адаанда дугаарларынга ойнаашкыннар таварышкан:

Серияларның №№	Облигациялар №№	Ойнаашкынын, комчаан рубль-биле	Серияларның №№	Облигациялар №№	Ойнаашкынын, комчаан рубль-биле	Серияларның №№	Облигациялар №№	Ойнаашкынын, комчаан рубль-биле	Серияларның №№	Облигациялар №№	Ойнаашкынын, комчаан рубль-биле
060235	06*)	1.000	065732	39*)	1.000	070722	21*)	5.000	074828	04*)	10.000
060525	1—50	200	065791	1—50	500	070779	22*)	1.000	074893	1—50	200
060533	1—50	200	065927	33*)	1.000	071419	04*)	1.000	074986	1—50	200
060615	1—50	500	065971	44*)	50.000	071470	1—50	200	075140	1—50	500
061074	50*)	1.000	066068	1—50	500	071638	44*)	1.000	075191	1—50	200
061233	34*)	1.000	066331	22*)	1.000	071778	11*)	1.000	075350	31*)	5,000
061366	1—50	200	066417	22*)	1.000	071865	01*)	5,000	075405	19*)	1.000
061542	50*)	1.000	066610	09*)	1.000	071932	17*)	1.000	075616	25*)	1.000
061750	08*)	1.000	066699	13*)	1.000	072140	23*)	1.000	075795	35*)	25.000
061931	27*)	1.000	067012	09*)	1.000	072159	48*)	1.000	075959	18*)	1.000
062023	35*)	1.000	067082	28*)	1.000	072162	09*)	1.000	075995	1—50	200
062039	25*)	1.000	067222	1—50	200	072297	25*)	1.000	076201	06*)	1.000
062082	44*)	1.000	067630	08*)	1.000	072306	1—50	200	076403	37*)	1.000
062238	01*)	10.000	067635	13*)	1.000	072344	32*)	1.000	076563	17*)	5.000
062257	1—50	500	067639	39*)	5.000	072387	1—50	500	076728	05*)	1.000
062388	20*)	1,000	067734	1—50	200	072477	46*)	1,000	076907	1—50	200
062496	1—50	500	067804	03*)	1.000	072518	09*)	1.000	076997	12*)	1.000
062498	19*)	1.000	068151	19*)	1.000	072544	1—50	200	077120	1—50	500
062510	1—50	500	068159	15*)	1.000	072811	32*)	1.000	077145	45*)	1.000
062577	47*)	1.000	068176	49*)	1.000	072840	40*)	1.000	077262	33*)	1.000
062644	46*)	1.000	068213	05*)	1.000	072984	1—50	500	077271	37*)	1.000
062952	03*)	1.000	068236	45*)	1.000	073002	1—50	500	077276	29*)	25.000
063329	44*)	1.000	068429	28*)	1.000	073208	1—50	200	077472	1—50	200
063387	13*)	1.000	068647	1—50	200	073236	44*)	1.000	077478	26—50	200
063474	1—50	500	068706	08*)	1.000	073370	43*)	1.000	077659	1—50	500
063614	16*)	1.000	068713	41*)	1.000	073377	34*)	1.000	077705	1—50	500
063619	1—50	200	068875	42*)	10.000	073581	09*)	5.000	077885	1—50	500
063639	40*)	1.000	068902	1—50	200	073742	1—50	500	078103	1—50	200
063657	02*)	1.000	069131	12*)	1.000	073895	05*)	5.000	078283	32*)	1.000
063736	19*)	1.000	069169	37*)	1,000	074040	06*)	1.000	078320	1—50	200
063875	23*)	1.000	069177	18*)	1.000	074047	11*)	1.000	078573	47*)	1.000
063931	04*)	1.000	069270	1—50	200	074188	49*)	1.000	078639	1—50	200
064063	1—50	500	069297	1—50	500	074255	45*)	1.000	078658	24*)	5.000
064256	1—50	500	069400	47*)	10.000	074303	46*)	1.000	078691	18*)	1.000
064470	24*)	1.000	069507	08*)	1.000	074351	31*)	1.000	078841	1—50	200
064570	29*)	1.000	069522	32*)	5.000	074471	13*)	1.000	078897	40*)	1.000
064639	20*)	1.000	069532	43*)	1.000	074533	1—50	200	079039	09*)	1.000
064868	33*)	10.000	069731	18*)	1.000	074587	1—50	500	079252	22*)	1.000
065254	1—50	200	069770	49*)	1.000	074653	23*)	1.000	079492	50*)	1.000
065427	1—50	200	070177	1—50	200	074671	03*)	1.000	079560	1—50	200
065447	41*)	1.000	070181	04*)	5.000	074774	25*)	1.000	079583	18*)	1,000
065614	26*)	1.000	070447	1—50	200	074818	13*)	1.000	079837	28*)	1.000

*) Бо серияның облигацияларының арткан 49 дугаарларынга 200—200 рубльдин ойнаашкыннары таварышкан.

Таблицада чүс рубльдин облигацияларынга таварышкан ойнаашкыннарны айыткан.

Ойнаашкынның түңүнде ойнаан облигацияның бодунуң өртээ база кирген.

Тыва автономнуг областың Күркуш-ажылчы ажаалга кассазының болгаш күр-кредиттиң эргелели.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажың № 3 ТЕЛЕФОННАРЫ: редакторнуң 3—62, редакторнуң оралакчызының, иштики информация килдизиниң—3—88, харыысалгалыг секретарының 4—98, партийжи амыдырал, пропаганда, үлетпүр болгаш транспорт, көдээ ажыл-агый килдистериниң 3—68, культура болгаш амыдырал, чагаа килдистериниң база бухгалтериязының—3—65.

ТС —02617 Культура эргелелиниң типографиязы